

***Huoleton keskiluokka? –
tutkimus suomalaisten kokemasta
yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta
epävarmuudesta***

Jussi Westinen & Juho Rahkonen

**Ajatuspaja
Alkio**

**MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO**

Sisälllys

Esipuhe.....	3
Johdanto.....	4
Miten keskiluokkaa on määritelty?.....	5
Statuspohjaiselle keskiluokalle mielenrauhaa toisivat globaalien asioiden korjaantuminen, muiden mieltä painavat enemmän arkiset, omaan taloudelliseen tilanteeseen liittyvät asiat.....	8
Mihin käyttäisit tuhansien eurojen ylimääräisen rahasumman? Statuspohjaisessa keskiluokassa korostuu sijoittaminen, muut maksaisivat pois velkoja ja laskuja.....	10
Statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat luottavat muita enemmän Suomen suuntaan ja heillä on varaa ajatella yhteiskunnallisia kysymyksiä.....	12
Statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat suhtautuvat muita kriittisemmin sosiaaliturvaan ja näkevät muita useammin positiivisesti koulutus- ja työpaikoista käytävään kisaan.....	15
Statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat ovat ylpeitä koulutustaustoistaan ja tekevät töikseen asioita, joita he muutenkin tekisivät.....	18
Mitkä asiat huolettavat yhteiskunnassa? Statuspohjaisessa keskiluokassa korostuu valtionvelka ja talouden kilpailukyky, muut huolestuneempia sähkön ja polttoaineiden hinnan noususta sekä eriarvoistumisesta.....	21
Vaara oman tulotason tippumisesta, omasta elämäntyylistä luopumisesta ja elinkustannusten noususta eivät liiemmästi paina statuspohjaisen keskiluokan mieltä.....	24
Statuspohjainen keskiluokka on alkanut arvostaa koronan myötä enemmän työelämän joustoja, muilla korostuvat turvallisuushakuisuus ja kiireettömyys.....	26
Jälkipolville halutaan jättää perinnöksi samankaltaisia asioita asemasta riippumatta.....	28
Päätelmät: ahdinko ja protestimieliä eivätkä yllä taloudellisesti huolettomaan keskiluokkaan.....	30
Näin tutkimus tehtiin.....	32
Lähteet.....	35

Esipuhe

Keskiluokalla on erityinen paikka politiikan tulevaisuuden kannalta. Tiedämme, että Suomi on Euroopan keskiluokkaisin maa. Koulutustason nousu kasvattaa koko ajan keskiluokkamme kokoa. Aktiivisemmin äänestävät ovat korkeasti koulutettuja, hyvin tai kohtalaisesti toimeentulevia ja myös globalisaatiosta hyötyviä. Keskiluokkaan kuuluvat kustantavat veroina myös valtaosan hyvinvointiyhteiskuntamme palveluista. Näistä syistä Ajatuspaja Alkio halusi selvittää, mitä keskiluokkaan kuuluvat Suomen suunnasta ja omasta tulevaisuudestaan ajattelevat.

Joutsassa 23.9.2022

Pauliina Maukonen

Tutkimuspäällikkö, Ajatuspaja Alkio

pauliina.maukonen@mssl.fi

Jussi Westinen (s. 1984), on tutkimuspäällikkö Taloustutkimuksessa. Hän on väitellyt valtiotieteiden tohtoriksi vuonna 2015 Åbo Akademiä aiheenaan puoluevalinta ja yhteiskunnalliset jakolinjat 2000-luvun eduskuntavaaleissa. Hän on julkaissut muita tutkimuksia muun muassa poliittisesta maantieteestä, poliittisesta sosialisatiosta, suomalaisten identiteeteistä ja yhteiskunnallisesta ilmapiiristä.

Juho Rahkonen (s. 1978) on tutkimusjohtaja Taloustutkimuksessa. Hän on työskennellyt Taloustutkimuksessa 15 vuotta. Hänen erikoisalaansa ovat poliittiset ja yhteiskunnalliset mielipidetutkimukset. Koulutukseltaan hän on yhteiskuntatieteiden tohtori, ja vuonna 2006 valmistunut tiedotusopin väitöskirja käsitteli Suomen Nato-keskustelua.

Johdanto

Varsinkin länsimaiset yhteiskunnat ovat perustuneet jo pitkään kehitysoptimismiin. Olemme olleet menossa aina kohti vauraampia, runsaampia, rikkaampia ja edistyneisimpiä aikoja markkinatalouden ja teknologisen kehityksen siivittäminä. Lamat, taantumet, sodat, epidemiat, inflaatio ja hintojen ja korkojen nousu on nähty väliaikaisina häiriöinä, koska tulevaisuudessa on siintänyt kuitenkin aina lopulta parempia aikoja.

Erityisesti vuoden 2008 finanssikriisi merkitsi kuitenkin pysyvämmän ankeita aikoja monille niille, joiden aiempi asema oli melko turvattu, ja joilla oli syytä optimistisuuteen.ⁱ Kovemmalle on joutunut myös kouluttautunut keskiluokka, jonka taloudellisen turvallisuuden tunne on järkkynyt, ja tilalle on tullut epäilyksiä siitä, onko nykyistä elämäntapaa mahdollista enää säilyttää. Ilmastonmuutos on kiihtynyt viimeisten vuosien aikana, mikä on langettanut varjon yleistulevaisuusoptimismille, ja maailmanlaajuinen koronapandemia on pistänyt yhteiskuntia polvilleen. Venäjän aloittama sota Ukrainassa on näkynyt monien maiden kansalaisten arjessa paitsi uudenlaisena turvattomuuden tunteena, myös hintojen nousuna vuonna 2022.

Nykyisin vain lähes joka kolmas suomalainen uskoo enää saavuttavansa omia vanhempiansa paremman elintason, ja samankaltaiset odotukset leimaavat muutakin Länsi-Eurooppaa sekä Yhdysvaltoja.ⁱⁱ Vaikka Suomen työllisyysaste on kansainvälisessä verrannossa kohtalaisen hyvä ja vaikka kouluttautuminen kannattaa työelämän kannalta, monet ovat hyväksyneet, että taloudellisesti parhaat ajat olivat aiemmillä sukupolvilla. Talouden epävarmuus, vaadittavat toimenpiteet ilmastonmuutoksen hidastamiseksi ja arvojen uudelleen muovautuminen ovat katalysaattori pohdinnalle siitä, millaisena kunkin elämäntapa voi jatkua. Työelämän muuttuminen on tehnyt yhä vaikeammaksi puhua entisaikojen kollektiivisista luokista, kuten keskiluokasta ja työväenluokasta.ⁱⁱⁱ

Hyvin harvalukuinen yläluokka selviytyy oletettavasti hyvin edellä luetelluista haasteista^{iv}, mutta minkälaiset yhteiskunnallistaloudelliset arvostukset ja tulevaisuuden näkymät korkeasti koulutetuilla, koulutusta melko hyvin vastaavassa ammattiasemassa olevilla ja melko hyvin toimeentulevilla suomalaisilla on, ja kuinka paljon ne eroavat muiden suomalaisten arvostuksista ja näkymistä? Tämä tutkimusraportti vastaa näihin kysymyksiin.

Miten keskiluokkaa on määritelty?

Luokkatutkimuksessa yhteiskuntaluokkien kriteereinä tai mittareina käytetään perinteisesti joko objektiivista yhteiskuntaluokkaa tai subjektiivista yhteiskuntaluokkaa tai näiden kombinaatiota.^v Objektiviinen yhteiskuntaluokka on pohjautunut perinteisesti ammattiin, koulutukseen ja niistä osin juontuvaan tulotasoon.¹ Nämä ovat faktuaalisia asioita, jotka ovat objektiivisesti todennettavissa ja jotka ilmentävät henkilön yhteiskunnallista statusta.

Subjektiviinen yhteiskuntaluokka on pohjautunut puolestaan yksilön omaan luokkasamastumiseen: mihin yhteiskuntaluokkaan kukin itse kokee kuuluvansa omasta taustasta riippumatta, vaikkakin tausta vaikuttaa väijäämättä jollain tavoin samastumiseen.^{vi}

Tosiasiallisesti vanhempien koulutuksellinen ja ammatillinen status, yksilön oma status ja tulonmuodostus vaikuttavat siihen, että useimmilla ihmisillä objektiivinen ja subjektiivinen yhteiskuntaluokka vastaavat hyvin toisiaan.^{vii}

Lisäksi luokkatutkimuksessa on korostettu kulttuurisen maun, pääoman ja elämäntyylin merkitystä viii mutta tässä tutkimuksessa keskiössä eivät ole kulttuurinen maku ja pääoma.

Tässä tutkimuksessa olemme valinneet yksilön objektiivisen yhteiskuntaluokan luokkastatuksen ilmentäjäksi, jotta rajaus ankkuroituu tosiasiallisiin statusta ilmentäviin mittareihin yksilön luokkasamastumisen sijasta.

Karkein jaottelu yhteiskuntaluokissa on jako yläluokkaan, keskiluokkaan ja työväenluokkaan.^{ix} Tässä jaottelussa keskiluokka on tyypillisesti kaikkein kirjavin ja hankalin hahmottaa. Jos keskiluokalle ei anneta lisämääreitä, päädytään käsittelemään todella laajaa massaa. Lisämääreet ylempi keskiluokka ja alempi keskiluokka ovat erotelleet keskiluokkaa sisältäpäin ammattiaseman, koulutuksen ja toimeentulon mukaan. Joissakin tutkimuksissa näiden väliin on asemoitu vielä keskiluokka ilman määreitä, eli tiettyssä mielessä keskimääräinen ja mahdollisimman tavallinen keskiluokka.^x

Keskiluokka on samastumisen kohteena hyvin laaja Suomessa. Kautta 2000-luvun yli 60 prosenttia suomalaisista on samastunut keskiluokkaan, kun kategoriat alempi keskiluokka, keskiluokka ja ylempi keskiluokka lasketaan yhteen.^{xi} Ylempään keskiluokkaan samastui vuonna 2019 10, keskiluokkaan 38, ja alempaan keskiluokkaan 13 prosenttia suomalaisista. Lisäksi 27 prosenttia koki itsensä työväenluokkaan kuuluvaksi, ja 11 prosenttia ei kokenut itseään osaksi mitään luokkaa tai ei osannut sanoa lainkaan. Yläluokkaan koki kuuluvansa ani harva (0,5 %).^{xii}

¹ Manza & Brooks 1999.

Tämän tutkimuksen luokkakategorisoinnin kriteerit pohjautuvat ammattiasemaan, koulutustasoon ja koettuun taloudelliseen tilanteeseen. Tarkoituksena on määritellä luokka, joka ei ole yhtä rajaava kuin ylempi keskiluokka, mutta ei kuitenkaan yhtä kaiken kattava kuin keskiluokka ilman lisämääreitä.

Keskiluokkaisuuden edellytyksenä on ensinnäkin korkeakoulututkinto (yliopisto tai ammattikorkeakoulu) tai vanha opistotason tutkinto. Opistotaso on rajatapaus, kun käsitellään ryhmää korkeasti koulutetut, mutta se otettiin mukaan, koska monet vanhat opistotason tutkinnot, kuten tekniikka tai sairaanhoitaja, vastaavat nykyisessä koulutusjärjestelmässä AMK-tason tutkintoja.

Keskiluokkaisuuteen liitetään usein tietty koulutuksellinen status: keskiluokkaa kohti voi päästä usein opiskelemalla pitkälle, sillä verrattain korkea koulutus johtaa keskimääräistä parempaan työllisyyteen ja tulotasoon ja korkeampaan ammattiasemaan, ja myös tietynlaiseen keskiluokkaiseen kulutukseen ja elämäntyyliin.^{xiii}

Toisena kriteerinä on taloudellinen toimeentulo. Koska keskiluokkainen, osin kulutukseen perustuva elämä vaatii tiettyä elintasoa suhteessa tuloihin, valitsimme mittariksi kotitalouden taloudellisen tilanteen. Ne vastaajat, jotka kokivat tulevansa erinomaisesti tai melko mukavasti toimeen nykyisellään, koodattiin keskiluokkaan kuuluviksi muiden kriteerien täytyttyessä. Ne, jotka pärjäävät vain, jos tekevät ostokset harkiten, jotka joutuvat ajoittain tinkimään ostoksista ja jotka joutuvat tinkimään lähes kaikesta jätettiin ryhmän ulkopuolelle.

Kokemus oman kotitalouden taloudellisesta toimeentulosta on siltä osin parempi mittari kuin kotitalouden käytettävissä olevat tulot, että tulotaso ei ota huomioon asuinkunnan kokoa. Yksinelävällä voi olla varsin hyvät tulot, mutta ne kalpenevat suhteessa moniin samassa taloudessa eläviin pariskuntiin. Näin ollen tässä tutkimuksessa käytetty määritelmä huomioi tällä tavoin paremmin sinkkotaloudet. Toki kokemus toimeentulostakin voi olla heikompi yksinelävällä, kun menoja ei jaeta toisen kanssa. Lisäksi kokemus toimeentulosta on subjektiivinen kokemus ja suhteutuu paljon myös siihen, kuinka paljon kuluttaa.

Kolmantena kriteerinä on ammattiasema. Ammattien kategorisoinnissa ryhmiin otettiin huomioon ennen kaikkea työn manuaalisuuden aste ja työn itsenäisyys, jotka ovat olleet tutkimuksellisesti keskeisiä erottavia kriteerejä^{xiv} Työntekijäammatit ovat monesti suorittavia ja manuaalisia. Ne voivat vaatia tietyn koulutuksen, mutta eivät samoissa määrin abstraktia tiedon jäsentämistä ja analysointia toisin kuin ylempien toimihenkilöiden ja asiantuntijoiden ammatit.

Työn itsenäisyys riippuu siitä, kuinka valvottua tai vapaata työnteko on. Perinteisissä työntekijäammateissa on usein tiukasti kontrolloitu työaika, paikallaolovelvoite, ja työntekijöiden työtään voidaan valvoa tarkasti. Asiantuntija-ammateissa on usein joustavuutta, vapaus tehdä itsenäisesti ratkaisuja, eikä työn eri vaiheita valvota niin tarkasti.

Vastaajilta kysyttiin tutkimuksessa, mihin ammattiryhmään he kuuluvat. Ammattiryhmistä keskiluokkaan koodattiin johtajat, muut ylempät toimihenkilöt ja asiantuntijat, toimihenkilöt, yrittäjät, maatalousyrittäjät, kotiäidit ja -isät sekä työttömät.

Johtajien, asiantuntijoiden ja toimihenkilöiden mukaan ottaminen keskiluokkaan on suoraviivaista, koska niihin vaaditaan usein korkeakoulututkinto. Tosin toimihenkilöt, joihin viitataan toisinaan myös termillä alemmat toimihenkilöt erotukseksi ylempistä toimihenkilöistä, ovat tiettyssä mielessä työntekijöiden ja asiantuntijoiden väliin jäävä kategoria, koska heidän työtään valvotaan pääsääntöisesti työntekijöitä vähemmän, mutta ylempiä toimihenkilöitä enemmän. Toimihenkilöasema on kuitenkin luokkatutkimuksissa määritelty ratkaisevaksi tekijäksi, vaikka vapautta, luovutusta ja tietointensiivisyyttä olisikin alempien toimihenkilöiden ammateissa rajattu määrä.^{xv}

Yrittäjät ovat puolestaan luokkatutkimuksessa ja ammattikategorisoinnissa erimielisyyttä aiheuttavia erityistapauksia. Yrittäjillä on maksimaalinen vapaus päättää työstään, mutta he voivat tehdä myös manuaalisia töitä ja yrittäjyyden edellytyksenä ei ole korkeaa koulutusta.^{xvi} Tässä tutkimuksessa yrittäjät otettiin kuitenkin mukaan, jos he ovat korkeasti koulutettuja, koska tällöin yrittäjyyteen liittyy todennäköisemmin koulutus pääoman hyödyntämiseen.

Kotiäitien ja -isien ja työttömien määrä aineistossa oli vähäinen. Koska kotiäitiys tai -isyys sekä työttömyys voivat olla varsinkin monelle korkeasti koulutetulle lyhyt vaihe/vaiheita elämän aikana, mukaan otettiin ne, joilla on korkea koulutus ja joilla menee taloudellisesti erittäin hyvin tai melko mukavasti. Keskiluokan ulkopuolelle jäivät ammattiryhmistä työntekijäasemassa olevat (duunarit) sekä eläkeläiset, jotka eivät enää ole työelämässä ja opiskelijat, jotka ovat ilmoittaneet päätoimekseen opiskelun työnteon sijasta.

Tässä tutkimuksessa määritelty keskiluokka voidaan näin ollen käsittää aikaisemman tutkimuksen termein keskiluokan ja ylemmän keskiluokan kombinaatioksi, joka jättää alemman keskiluokan ulkopuolelleen. Yläluokkaa ei ole poissuljettu erikseen tämän tutkimuksen kategoriasta, mutta ani harvalla suomalaisella on niin korkea tulotaso, että heidät on luettavissa yläluokkaan.

Vastaajien osuudet ammatti- ja koulutusryhmittäin sekä koetun taloudellisen toimeentulon mukaan statuspohjaisessa keskiluokassa ja muun työikäisen väestön ryhmässä on nähtävissä liitetaulukossa 1.

Koska kokemus taloudellisesta toimeentulosta on keskeinen elementti luokkamäärittelyssämme ja koska melko mukava toimeentulo on omiaan luomaan taloudellista mielenrauhaa ja tietynlaista akuuttien taloushuolien poissaoloa, ja koska he ovat päässeet tekemään oletettavasti suurimmaksi osaksi koulutustaan vastaavaa työtä, nimeämme määritellyn keskiluokan statuspohjaiseksi keskiluokaksi. Koulutus, ammattiasema ja taloudellinen toimeentulo ilmentävät kukin omalta osaltaan yhteiskunnallista statusta.

Statuspohjaiselle keskiluokalle mielenrauhaa toisivat globaalien asioiden korjaantuminen, muiden mieltä painavat enemmän arkiset, omaan taloudelliseen tilanteeseen liittyvät asiat

Vastaajilta kysyttiin avoimena kysymyksenä, mitkä asiat vaivaavat heitä henkilökohtaisesti eniten: mitkä ovat sellaisia ongelmia, joiden korjaantuminen antaisi henkilökohtaista mielenrauhaa ja parantaisi omaa elämänlaatua? Lähes kaikki vastaajat vastasivat kysymyksen ja kertoivat mielenrauhaa hiertävistä asioista. Vain kolme prosenttia ei osannut tai halunnut vastata kysymykseen ja kolme prosenttia ilmoitti, että kaikki asiat ovat oikein hyvin, mikään ei sen kummemmin häiritse tai mitään asiaa ei tule mieleen. Sekä vastaamatta jättäminen että kaikkien asioiden kunnossa oleminen olivat hieman yleisempiä statuspohjaisessa keskiluokassa muihin verrattuna.

Loput vastaukset koodattiin sen mukaan, mihin aihekokonaisuuteen ne liittyivät. Ensimmäiseksi kategoriaksi koodattiin henkilökohtaisesti vaikuttavat talous- tai työhuolet, kuten taloudellinen tilanne, bensen hinta, muu hintojen nousu, inflaatio ja työtilanne. Toiseksi pääkategoriaksi muodostui muut henkilökohtaiset huolet, jotka liittyivät ennen kaikkea omaan terveyteen, perheen tilanteeseen, ihmissuhteisiin, kiireeseen ja stressiin jne. Kolmanneksi pääkategoriaksi hahmottui ennen kaikkea globaalit, mutta osin myös kansalliset yhteiskunnalliset huolet, kuten ilmastonmuutos, korona, Venäjän sota Ukrainaa vastaan ja hallituspolitiikan linjaukset.

Kuviosta 1 näkyy, kuinka usein statuspohjainen keskiluokka ja siihen kuulumattomat nimesivät ongelmia, jotka liittyvät kuhunkin muodostettuun pääkategoriaan. Prosentit eivät ole yhteen lasketuna sata prosenttia, koska ihminen saattoi mainita useita huolia, jotka liittyivät eri pääkategorioihin. Pääosin vastaukset olivat kuitenkin tiiviitä ja liittyivät selkeästi tiettyihin teemoihin.

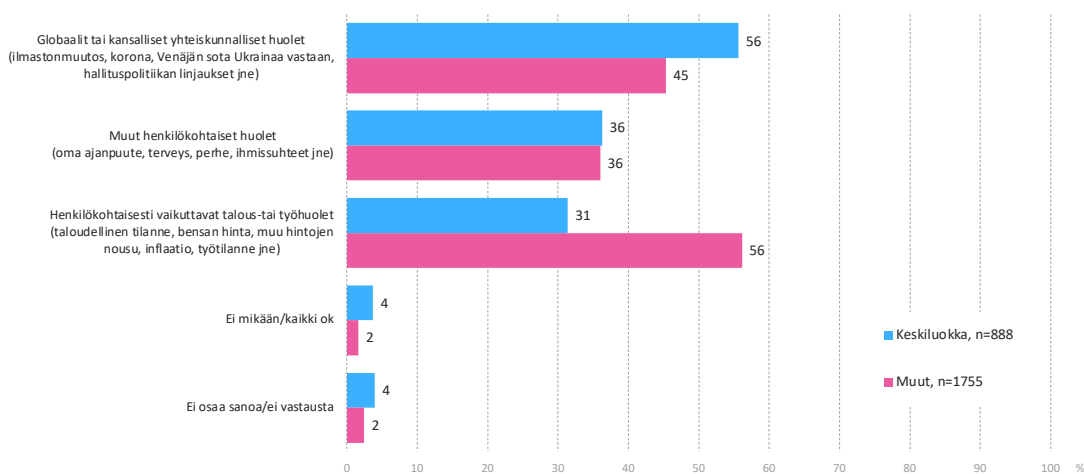
Globaalit tai kansalliset yhteiskunnalliset huolet painavat statuspohjaisen keskiluokan (56 %) mieltä useammin kuin siihen kuulumattomien (45 %) mieltä. Räikeä ero tulee esiin siinä, kuinka paljon henkilökohtaisesti vaikuttavat talous- tai työhuolet häiritsevät mielenrauhaa. Muusta työikäisestä väestöstä peräti 56 prosenttia kertoo, että oman taloudellisen tilanteen tai työtilanteen paraneminen, bensen hinnan ja muiden hintojen lasku ja inflaation pysähtyminen toisivat heille mielenrauhaa ja parantaisivat elämänlaatua. Statuspohjaisessa keskiluokassa osuus on vain 31 prosenttia. Muut henkilökohtaiset huolet, kuten terveyteen, perheeseen ja ihmissuhteisiin liittyvät huolet hiertävät tasaisesti kumpaakin ryhmää (36 %).

Tulokset kuvastavat sitä, että statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat ja kuulumattomat elävät osin eri todellisuuksissa. Ensiksi mainitulla on oman elämäntilanteensa puolesta varaa ajatella enemmän globaaleja huolia, kun taas jälkimmäisen ryhmän huolet ovat kiinni jokapäiväisessä pärjäämisessä taloudellisesti. Tällä on merkitystä erityisesti siinä kontekstissa, että kansalaiset ovat olleet läpi 2000-luvun sitä mieltä, että kansanedustajat etäänntyvät nopeasti tavallisten ihmisten ongelmista. Esimerkiksi vuonna 2019 tätä mieltä oli 75 prosenttia suomalaisista.

Keskiluokkaan kuuluvista erityisesti yrittäjät (73 %), aikuistalouksissa asuvat (lapset muuttaneet pois kotoa) (66 %) ja vihreiden kannattajat (74 %) kokevat, että yhteiskunnallisten, erityisesti globaalien huolien poistuminen toisi heille mielenrauhaa. Henkilökohtaiset taloushuolet korostuvat ei-keskiluokkaisissa vastaajissa, joiden kotitalouden vuositulot ovat 10 000–30 000 euroa vuodessa (66 %) sekä perussuomalaisten kannattajissa (64 %)

Sukupuolittain tarkasteltuna kiinnostava havainto liittyy siihen, että ei-keskiluokkaisista naisista peräti 44 prosenttia nimeää muut henkilökohtaiset huolet mielenrauhaa häiritseväksi tekijäksi, kun ei-keskiluokkaisista miehistä ne nimeää vain 28 prosenttia. Sama sukupuolijako näkyy keskiluokassa (miehet 33 % ja naiset 40 %) tosin ei yhtä vahvana. Tulosta voi tulkita niin, että arjen ei-välittömästi taloudelliset huolet kasaantuvat naisten, ja erityisesti keskiluokan ulkopuolelle jäävien naisten harteille.

Kuvio 1: "Mitkä ovat sellaisia ongelmia, joiden korjaantuminen antaisi henkilökohtaista mielenrauhaa ja parantaisi omaa elämänlaatua?" (%)

n=kaikki vastaajat

Mihin käyttäisit tuhansien eurojen ylimääräisen rahasumman? Statuspohjaisessa keskiluokassa korostuu sijoittaminen, muut maksaisivat pois velkoja ja laskuja

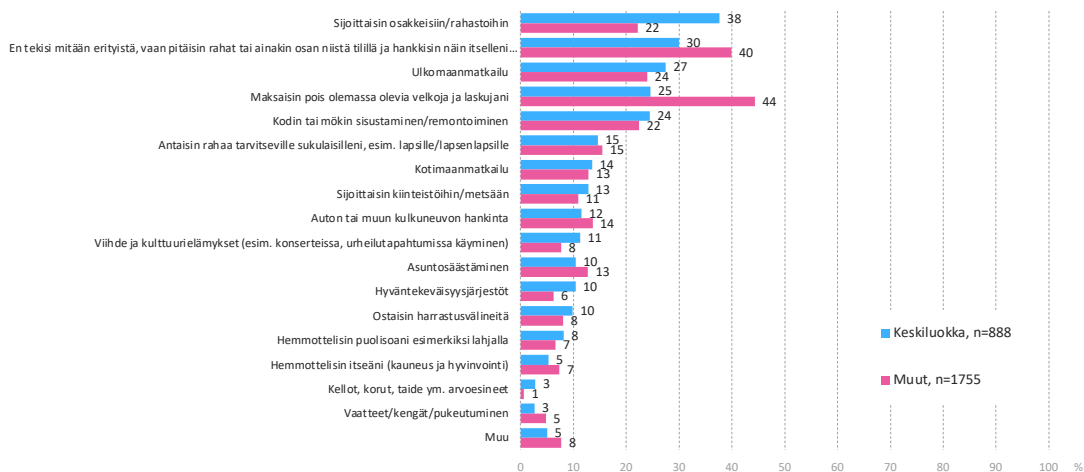
Vastaajilta kysyttiin, mihin he käyttäisivät kaikkein mieluiten rahansa, jos he saisivat tuhansia euroja ylimääräistä rahaa ja voisivat käyttää ne haluamaansa tarkoitukseen. Valittavana oli 17 vaihtoehtoa, ja niistä saattoi valita enintään kolme mieluisinta asiaa (kuvio 2). Statuspohjaisen keskiluokan keskuudessa suosituimmat rahankäyttökohteet ovat osakkeisiin tai rahastoihin sijoittaminen (37 %), rahojen pitäminen tilillä ja mielenrauhan hankkiminen arkeen (31 %) sekä ulkomaanmatkailu (28 %). Muiden vastaajien keskuudessa korostui erittäin vahvasti olemassa olevien velkojen ja laskujen pois maksaminen (45 %), rahojen pitäminen tilillä ja mielenrauhan hankkiminen arkeen (39 %) sekä ulkomaanmatkailu (24 %). Statuspohjaisesta keskiluokasta joka neljäs maksaisi olemassa olevien velkojen ja laskujen pois. Muista vastaajista joka neljäs sijoittaisiin osakkeisiin tai rahastoihin. Muutoin erot ovat hyvin pieniä.

Ryhmiensä asema ja siitä juontuvat orientaatioerot näkyvät siis vahvimmin siinä, onko ihmisellä varaa, osaamista ja uskallusta sijoittaa rahaa, vai onko arki enemmän selviämistä laskuista.

Taustamuuttujittain erityisen mielenkiintoista on, että jopa 36 prosenttia alle 25–34-vuotiaista sijoittaisi ylimääräiset rahansa osakkeisiin tai rahastoihin. Statuskeskiluokkaisista nuorista aikuisista niin tekisi peräti 51 prosenttia. Muilla nuorilla aikuisilla korostuu rahojen pitäminen tilillä ja hengähdysten saaminen arkeen sitä kautta (46 %). Sijoittamisen suosio on varsin sukupuolijaottunutta (miehet 46 % ja naiset 26 %).

Seuraavassa luvussa käsitellään kuinka ranskalainen ja brittiläinen poliittinen keskusta ovat orientoituneet ajan vaatimiin muutoksiin politiikan nykyisten ja viimeaikaisten sisältöjen suhteen. Eriytyisen kiinnostavaa on huomioda se, miten Ranskan LREM-puolue ja Macron ovat ottaneet mallia ja vauhtia uudistuksiin Britanniaista ja erityisesti entisen pääministerin Tony Blairin politiikasta.

Kuvio 2: "Jos saisit tuhansia euroja ylimääräistä rahaa, jonka voisit käyttää juuri siihen tarkoitukseen kuin haluat, mihin kaikkein mieluiten käyttäisit sen?" (%)

n=kaikki vastaajat

Statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat luottavat muita enemmän Suomen suuntaan ja heillä on varaa ajatella yhteiskunnallisia kysymyksiä

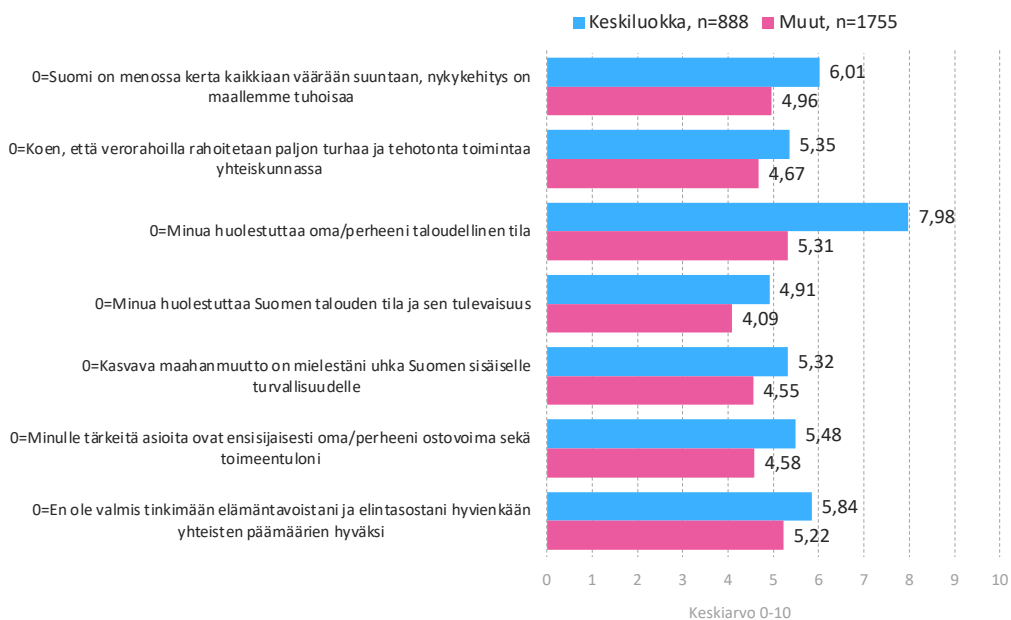
Vastaajilta kartoitettiin näkemyksiä muun muassa hyvinvointiyhteiskunnasta, taloudesta ja Suomen suunnasta, ja heidän piti ottaa kantaa väittämiin asteikolla 0–10. Kysymyksistä tehtiin faktorianalyysi, jonka pohjalta väittämät on laitettu järjestykseen kuvioissa 3, 5 ja 7. Faktorianalyysissä toistensa kanssa eniten korreloivat kysymykset muodostavat ulottuvuuksia, eräänlaisia väittämänippuja.

Ensimmäistä ulottuvuutta kutsutaan *luottavaisuuden ja globaalin perspektiivin ulottuvuudeksi*. Se koostuu seitsemästä väittämästä ja kertoo luotosta Suomen oikeaan suuntaan ja siihen, ettei kasvava maahanmuutto uhkaa maan turvallisuutta, uskosta omaan ja Suomen taloudelliseen tilaan, kokemuksesta siitä, että verorahoille saadaan hyvää vastinetta, valmiudesta muutoksiin omassa elintavassa ja ensisijan antamista globaaleille ja yhteiskunnallisille kysymyksille toimeentulon ja ostovoiman sijaan.

Kuviosta 3 näkyy, että statuspohjainen keskiluokka on kaikilta osin hieman sen ulkopuolelle jääviä tulevaisuususkoisempi ja valmiimpi muutoksiin elämätavassaan ja ympäristössään. Ero on erityisen suuri omaan tai perheen taloudelliseen tilaan, mikä on ymmärrettävää, koska luokan yhtenä kriteerinä oli se, että tulee tällä hetkellä taloudellisesti vähintään melko mukavasti toimeen.

Statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat ovat muita useammin taipuvaisempia ajattelemaan, että Suomi on menossa aivan oikeaan suuntaan, ja nykykehitys on kaikin puolin toivottavaa ja kannatettavaa, että maksetuille verorahoille saadaan erittäin hyvää vastinetta, suhtautuu luottavaisesti omaan/perheeni sekä Suomen taloudelliseen tilaan ja tulevaisuuteen, kokee, että kasvava maahanmuutto ei ole uhka Suomen sisäiselle turvallisuudelle, pitää globaaleja ja yhteiskunnallisia kysymyksiä itselleen tärkeämpinä kuin omaan ostovoimaan ja toimeentuloon liittyviä kysymyksiä sekä on valmis suuriin muutoksiin elämäntavoissa ja elintasossa hyvien yhteisten päämäärien hyväksi.

Kuvio 3. Väittämät, jotka muodostavat luottavaisuuden ja globaalin perspektiivin ulottuvuuden. Näkemykset asteikolla 0–10, keskiarvo

n=kaikki vastaajat

Kuvio 4 näyttää vastaajien sijoittumista sukupuolen, iän, elämäntavoihin ja puoluekannan mukaan luottavaisuuden ja globaalin perspektiivin ulottuvuudella. Kuvion 4 lukemat ovat kuvion 3 väittämissä laskettuja keskiarvoja asteikolla 0–10. Mitä suurempia arvoja ulottuvuudella on, sitä luottavaisempi vastaaja on Suomen suuntaan ja sitä enemmän hän painottaa globaalin perspektiivin merkitystä.

Statuspohjaisen keskiluokan naiset (keskiarvo 6,13) ovat huomattavasti tyytyväisempiä nykymeleeseen ja luottavat tulevaisuuteen sekä korostavat globaalia ja muutosta vaativaa perspektiiviä ajattelussaan ja elämäntavassaan keskiluokan ulkopuolisia miehiä (4,57) enemmän. Juopa syntyy siis niiden ryhmien välille, joista on puhuttu yhteiskunnan globalisoitumisen, pääomavaltaistumisen, liberalisoitumisen ja arvojen pehmentymisen voittajina ja häviöinä.^{xviii}

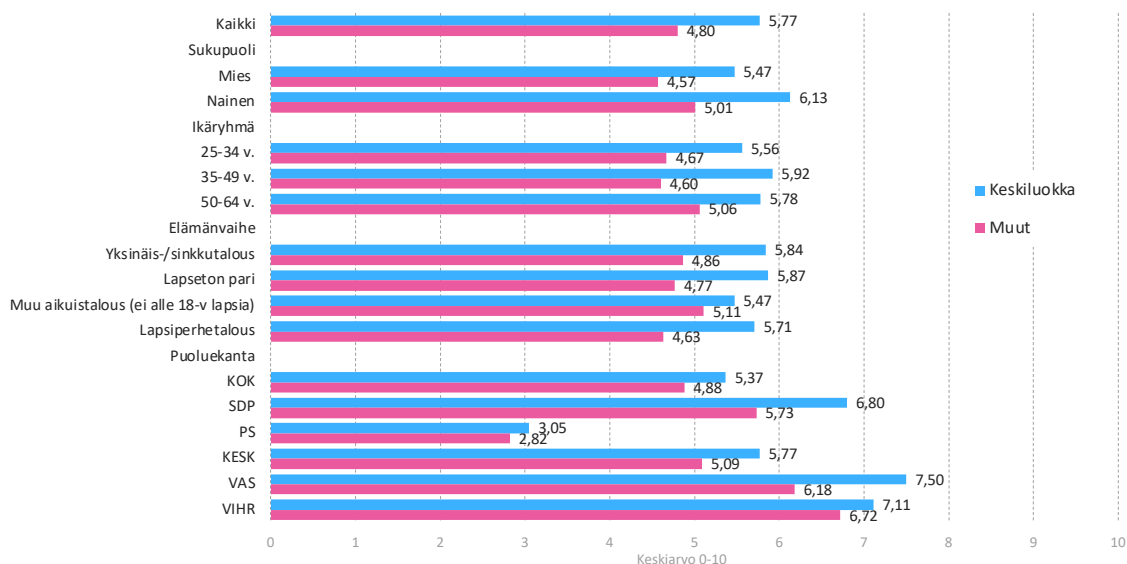
Ikäryhmä ei ole merkittävä erottelija tekijä, mutta mielipide-erot tasaantuvat statuspohjaisen keskiluokan ja muiden välillä 50 ikävuodesta lähtien. Elämäntavoihin tarkasteltuna keskiluokan ja muiden välillä ei ole huomattavaa eroa, kun tarkastellaan talouksia, joista lapset ovat jo muutaneet pois.

Puoluekanta konkretisoi, että ulottuvuudessa on kyse paitsi vasemmisto-oikeisto-jaosta, myös hallitus-oppositio-jaosta. Eritoten vasemmistoliiton, vihreiden ja SDP:n kannattajat kokevat Suomen suunnan olevan oikea ja verorahojen menevän hyvin tarkoituksiin ja he luottavat taloudellisesti tulevaan ja kokevat, että globaalit asiat ovat ensisijaisia. Perussuomalaisen kannattajat ajattelevat näin erityisen harvoin.

Mielenkiintoista on, että luokka erottelee erityisen vahvasti vasemmistoliiton sisällä. Keskiluokkaisen Vasemmistoliiton kannattajien keskiarvo ulottuvuudella on kaikkein korkein (7,50), ja ero on huomattava Vasemmistoliiton muihin kannattajiin (ka. 6,18). Vastaavaa eroa ei ole Vihreissä: keskiluokkaiset vihreiden kannattajat eivät eroa ulottuvuudella suuresti muista puolueen kannattajista. Koska vasemmistoliitto on vihreitä korostuneemmin matalatuloisten puolue, kyse lienee siitä, että vasemmistoliiton ei-keskiluokkaisilla kannattajilla on vain hieman enemmän taloudellisia huolia kuin keskiluokkaisilla kannattajilla, joilla on varaa ja suurempi mahdollisuus olla luottavaisia ja tyytyväisiä.

Perussuomalaisen kannattajat ovat lähes luokasta riippumatta erittäin skeptisiä Suomen suuntaan, ja ajattelevat ensisijaisesti omaa nykyistä elämäntyyliään ja taloutta ja näkevät muutokset uhkina.

Kuvio 4. Luottavaisuuden ja globaalin perspektiivin ulottuvuus väestöryhmittäin

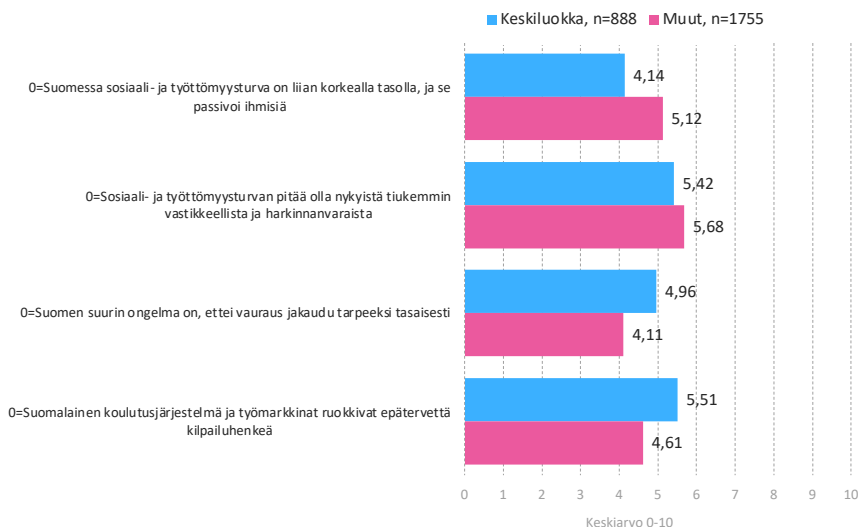
Selite: Keskiarvomuuttuja laskettiin liitetaulukon 2 pohjalta, 1. faktorille voimakkaimmin latautuneista väittämistä, jotka saivat arvoja välillä 0–10. Yllä olevassa kuviossa vastaaja on sitä lähempänä arvoa 10, mitä useammin hän kokee, että Suomi on menossa aivan oikeaan suuntaan, ja nykykehitys on kaikin puolin toivottavaa ja kannatettavaa, että maksetuille verorahoille saadaan erittäin hyvää vastinetta, suhtautuu luottavaisesti omaan/perheeni sekä Suomen taloudelliseen tilaan ja tulevaisuuteen, kokee, että kasvava maahanmuutto ei ole uhka Suomen sisäiselle turvallisuudelle, pitää globaaleja ja yhteiskunnallisia kysymyksiä itselleen tärkeämpinä kuin omaan ostovoimaan ja toimeentuloon liittyviä kysymyksiä sekä on valmis suuriin muutoksiin elämäntavoissa ja elintasossa hyvien yhteisten päämäärien hyväksi.

Statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat suhtautuvat muita kriittisemmin sosiaaliturvaan ja näkevät muita useammin positiivisesti koulutus- ja työpaikoista käytävään kisaan

Toista ulottuvuutta kutsutaan *perusturvan ja tasa-arvon ulottuvuudeksi*. Se koostuu neljästä väittämästä ja kertoo suhtautumisesta sosiaali- ja työttömyysturvaan ja sen uudistamiseen, koulutus- ja työpaikoista käytävään kilpailuun sekä siihen, onko vaurauden liian pieni määrä vai sen epätasainen jakautuminen suurempi ongelma.

Kuviosta 5 näkyy, että statuspohjaisen keskiluokan ulkopuolelle jäävät ovat keskiluokkaa useammin sitä mieltä, että sosiaali- ja työttömyysturva on liian alhaisella tasolla ja että sitä pitäisi uudistaa kaikille yhteisen vastikkeettoman perustulon suuntaan. Lisäksi he ovat useammin sitä mieltä, että Suomen suurin ongelma on se, ettei vauraus jakaudu tarpeeksi tasaisesti ja että suomalainen koulutusjärjestelmä ja työmarkkinat ruokkivat epätervettä kilpailua. Statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat ajattelevat sen sijaan muita useammin, että sosiaali- ja työttömyysturva on liian korkealla tasolla ja passivoi ihmisiä ja että sitä pitäisi uudistaa nykyistä tiukemmin vastikkeelliseksi ja harkinnanvaraiseksi. Lisäksi heissä on keskimääräistä enemmän niitä, jotka ajattelevat, että Suomen suurin ongelma on, ettei yhteiskunnassa ole tarpeeksi vaurautta jaettavaksi ja että kova kilpailu koulutus- ja työpaikoista on hyväksi yhteiskunnalle ja yksilölle.

Kuvio 5. Väittämät, jotka muodostavat perusturvan ja tasa-arvon ulottuvuuden. Näkemykset asteikolla 0–10, keskiarvo

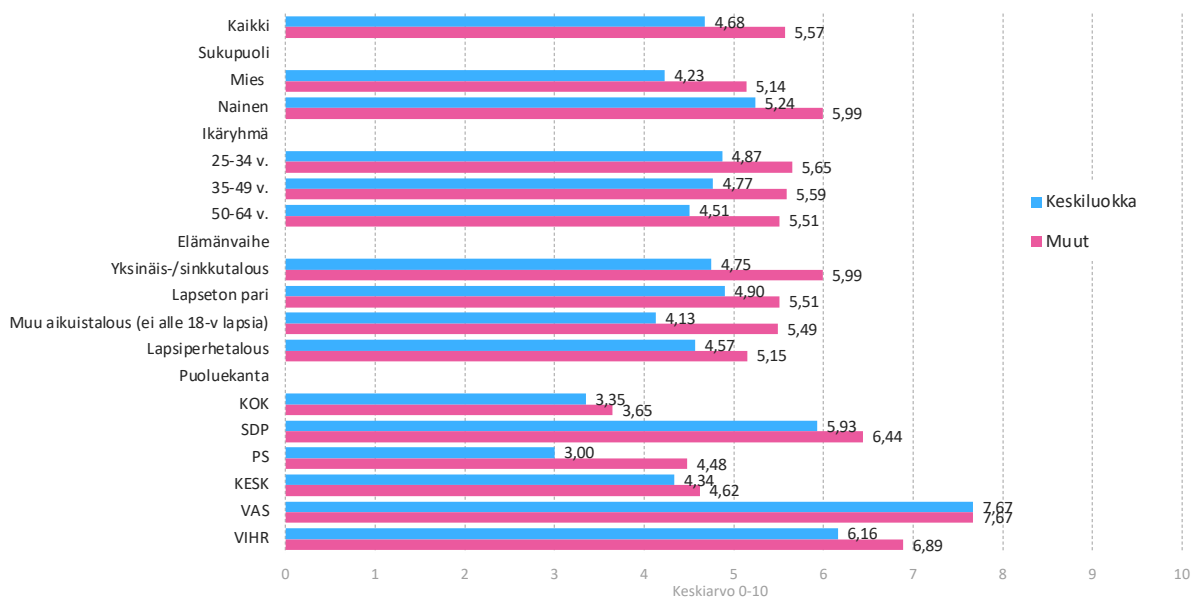
n=kaikki vastaajat

Kuvio 6 näyttää vastaajien sijoittumista sukupuolen, iän, elämäntilanteen ja puoluekannan mukaan perusturvan ja tasa-arvon ulottuvuudella. Kuvion 6 lukemat ovat kuvion 5 väittämistä laskettuja keskiarvoja asteikolla 0–10. Mitä suurempia arvoja ulottuvuudella on, sitä enemmän hän painottaa sosiaaliturvan riittämättömyyttä, perustuloa, vaurauden jakamista ja työ- ja koulutusmarkkinoiden epätervettä kilpailua.

Statuspohjaiseen keskiluokkaan kuulumattomat naiset (keskiarvo 5,99) korostavat perusturvaa ja tasa-arvoa siihen kuuluvia miehiä (4,23) huomattavasti enemmän. Kyseessä on selväpiirteinen yhdistelmä luokka-asemaa ja sukupuoli- ja sukupuolijakoa, mutta asetelma rakentuu eri tavalla kuin luottavaisuuden ja globaalien perspektiivien ulottuvuudella.

Tässä asetelmassa on kyse siitä, että naiset ylipäätään ovat korostaneet miehiä enemmän sosiaalista tasa-arvoa ja sosiaalietuuksien reilua^{xx} ja että keskiluokkaiset ihmiset ovat erkaantuneet sosiaali- ja työttömyysturvan arjesta, koska heillä on keskimääräistä vakaammat työurat ja vähäisemmät omakohtaiset kokemukset sosiaaliturvaetuksista.

Kuvio 6. Perusturvan ja tasa-arvon ulottuvuus väestöryhmittäin

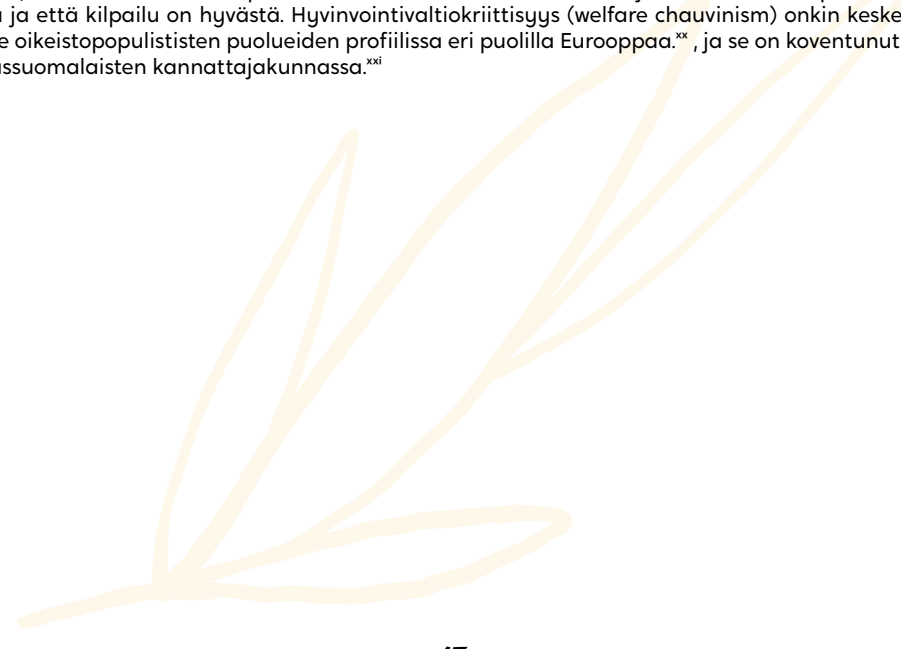

Selite: Keskiarvomuuuttuja laskettiin liitetaulukon 2 pohjalta, 2. faktorille voimakkaimmin latautuneista väittämistä, jotka saivat arvoja välillä 0–10. Yllä olevassa kuviossa vastaaja on sitä lähempänä arvoa 10, mitä useammin hän kokee, että sosiaali- ja työttömyysturva on liian alhaisella tasolla ja että sitä pitäisi uudistaa kaikille yhteisen vastikkeettoman perustulon suuntaan, että Suomen suurin ongelma on se, ettei vauraus jakaudu tarpeeksi tasaisesti ja että suomalainen koulutusjärjestelmä ja työmarkkinat ruokkivat epätervettä kilpailua.

Ikäluokittain merkittävää asennevaihtelua ei ole. Penseimmät asenteet tasa-arvoa ja perusturvaa kohtaan ovat 50–64-vuotiailla keskiluokkaisilla. Elämänvaihe tuo sen sijaan enemmän vaihtelua asenteisiin. Erityisesti suojaavaa perusturvaa, vaurauden jakamista kannattavat ja kilpailuyhteiskuntaa vierastavat keskiluokkaan kuulumattomat yksineläjät (ka. 5,99). Heistä kauimpana asenteellisesti ovat keskiluokkaiset aikuistaloudet, joissa ei enää asu lapsia (ka. 4,13).

Puoluekannan mukaan eniten perusturvaa ja tasa-arvoa puoltavat Vasemmistoliiton kannattajat, joiden mielipiteet tällä ulottuvuudella ovat täysin luokasta riippumattomia (keskiarvo molemmissa ryhmissä 7,67). Sosiaalisen tasa-arvon ja suojaavan perusturvan ajattelulla on kaikupohjaa myös Vihreiden ja SDP:n kannattajakunnissa. Keskustan ja Perussuomalaisten ei-keskiluokkaiset kannattajat sijaitsevat samassa kohtaa ulottuvuutta ja ovat hieman penseitä sosiaalista tasa-arvoa ja suojaavaa perusturvaa kohtaan. Erona puolueiden välillä on, että keskustan keskiluokkaiset kannattajat eivät suuremmin eroa puolueen ei-keskiluokkaista kannattajista, mutta perussuomalaisten keskiluokkaiset kannattajat ovat jopa keskiluokkaisia kokoomuksen kannattajia enemmän sitä mieltä, että sosiaaliturvassa pitäisi mennä tiukennusten suuntaan ja että vaurautta pitäisi luoda lisää ja että kilpailu on hyvästä. Hyvinvointivaltiokriittisyys (welfare chauvinism) onkin keskeinen piirre oikeistopopulististen puolueiden profiilissa eri puolilla Eurooppaa.^{xx}, ja se on koventunut osin perussuomalaisten kannattajakunnassa.^{xxi}

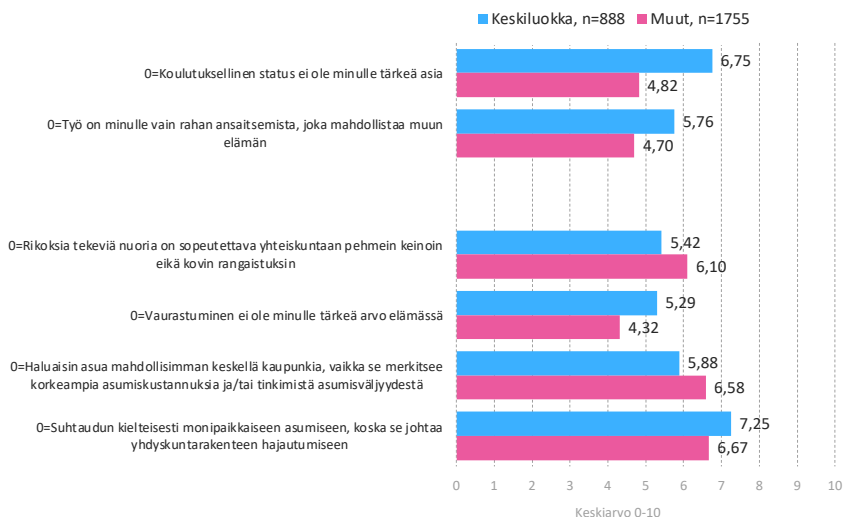

Statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat ovat ylpeitä koulutustaustoistaan ja tekevät töikseen asioita, joita he muutenkin tekisivät

Kolmatta ulottuvuutta kutsutaan ura- ja koulutuspolun sisäiseksi palon ulottuvuudeksi. Se koostuu kahdesta väittämästä: siitä, kuinka tärkeänä pitää omaa koulutuksellista statustaan ja siitä, onko työ lähinnä rahan ansaitsemista vai tärkeä elämänsisältö ja kiinnostuksenkohde. Kuviossa 7 ilmenee, että statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat ovat muita useammin erittäin ylpeitä koulutuksellisesta polustaan ja se on merkittävä osa heidän identiteettiään. He myös kokevat työn tärkeäksi osaksi elämänsisältöä ja tekisivät työn kaltaisia asioita mielellään muutenkin – vaikka vapaa-ajalla. Muut sen sijaan kokevat useammin, ettei koulutuksellinen status ole heille tärkeä asia ja työn olevan heille vain rahan ansaitsemista, joka mahdollistaa muun elämän.

Kuviossa 7 on myös neljä väittämää, jotka eivät latautuneet voimakkaasti tietyille faktorille, ja joita käsitellään erikseen. Nekin kertovat statuspohjaisen keskiluokan mielenmaisemasta suhteessa muuhun väestöön. Keskiluokkaan kuulumattomat suhtautuvat hieman keskiluokkaa jyrkemmin rikoksia tekevään nuoriin. Heissä on enemmän niitä, jotka kokevat, että nuorisoriikollisuuteen on puututtava ensisijaisesti mahdollistamalla kovemmat ja pidemmät tuomiot (keskiarvo 6,08). Keskiluokassa erityisesti Vasemmistoliiton (keskiarvo 2,51) ja Vihreiden (ka. 3,31) kannattajissa on paljon sitä näkemystä, että rikoksia tekeviä nuoria on sopeutettava yhteiskuntaan pehmein keinoin eikä kovin rangaistuksin. Erityisesti kovia tuomioita vaativat Perussuomalaiset, luokasta riippumatta.

Kuvio 7. Väittämät, jotka muodostavat ura- ja koulutuspolun sisäiseksi palon ulottuvuuden sekä nuorisoriikollisuuteen, vaurastumiseen, asumispreferenssiin ja monipaikkaisuuteen kohdistuvat asenteet. Näkemykset asteikolla 0–10, keskiarvo

n=kaikki vastaajat

Statuspohjaisessa keskiluokassa (keskiarvo 5,32) on muita enemmän niitä, jotka kokevat tekevänsä paljon töitä vaurastumisen eteen ja jotka pitävät sitä suurella arvolla. Varsinkin keskiluokkaiset kokoomuksen kannattajat tunnistavat tämän ajatusmallin itsessään (ka. 6,60). Keskiluokkaan kuulumattomissa (keskiarvo 4,27) on puolestaan enemmän niitä, jotka eivät koe vaurastumista tärkeäksi arvoksi elämässään. Erityisesti tässä ryhmässä näin ajattelevat Vasemmistoliiton (ka 3,06) ja vihreiden kannattajat (ka 3,50).

Lisäksi yhdyskuntarakenteesta esitettiin kaksi väittämää. Enemmistö sekä keskiluokasta että muista haluaisi enemmän asua mahdollisimman väljästi ja asunto saisi sijaita kaukana kaupungin keskustasta kuin asua mahdollisimman keskellä kaupunkia – vaikka ahtaammin ja kalliimmin. Keskiluokka (ka 5,94) ei suhtaudu aivan yhtä innokkaasti väljään etäällä asumiseen kuin muut (ka. 6,55), mikä johtuu jo siitä, että keskiluokka asuu urbaaneimmissa ympäristöissä kuin siihen kuulumattomat. Vasemmistoliiton (ka. 4,30) ja vihreiden (ka. 4,98) on eniten niitä, jotka haluavat asua keskellä urbaaniutta.

Kummassakin ryhmässä on enemmän niitä, jotka ovat innoissaan monipaikkaisesta asumisesta ja sen luomasta elinvoimasta ja elämisen edellytyksistä ympäri maata kuin niitä, jotka suhtautuvat kielteisesti monipaikkaiseen asumiseen, koska se johtaa yhdyskuntarakenteen hajautumiseen.²

Keskiluokalla (ka. 7,25) on aavistuksen muita (ka. 6,65) myönteisempi suhtautuminen monipaikkaisuuteen, mikä kertonee siitä, että keskiluokalla on varaa kalliimpiin vapaa-ajanasuntoihin ja suuremmat mahdollisuudet tehdä niissä etätöitä. Vankimpia monipaikkaisuuden kannattajia ovat keskiluokkaiset keskustan kannattajat (keskiarvo 8,41) ja vähiten innokkaimmin siihen suhtautuvat pelkän peruskoulun käyneet (ka. 5,73).

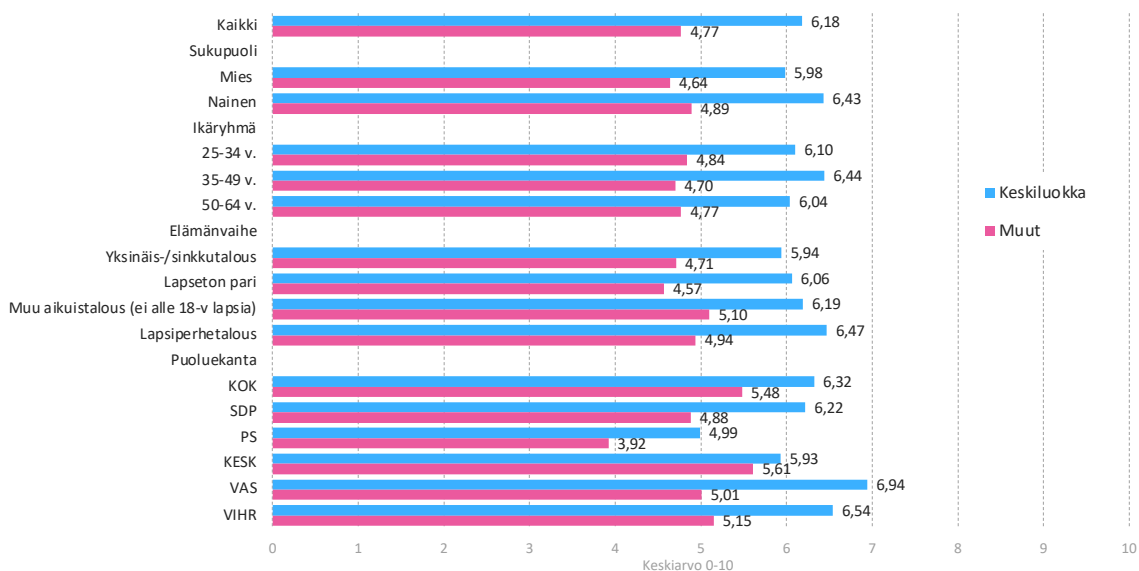
Kuvio 8 näyttää vastaajien sijoittumista sukupuolen, iän, elämänvaiheen ja puoluekannan mukaan ura- ja koulutuspolun sisäiseksi palon ulottuvuudella. Kuvion 8 lukemat ovat kuvion 7 kahdesta ensimmäisestä väittämästä laskettuja keskiarvoja asteikolla 0–10. Mitä suurempia arvoja ulottuvuudella on, sitä enemmän painotetaan yllpeyttä koulutuksellisesta statuksestaan ja sitä enemmän koetaan työ tärkeäksi osaksi elämänsisältöä, kun työnkaltaisia asioita tehtäisiin mielellään muutenkin.

² Monipaikkaisuus määriteltiin kysymyksen johdannossa seuraavasti: "monipaikkaisuus on sitä, että yhden kiinteän asuinpaikan sijaan ihmiset viettävät arkea ja vapaa-aikaa useissa eri paikoissa sekä liikkuen näiden paikkojen välillä."

Keskiluokkaiset naiset kokevat paljon enemmän sisäistä paloa ura- ja koulutuspolullaan (keskiarvo 6,43) kuin ei-keskiluokkaiset miehet (ka. 4,64). Kyse on kuitenkin vain vähissä määrin sukupuolesta ja ennen kaikkea luokasta. Tämä tulos sopii hyvin yhteen keskiluokkaisuuteen liitetyn keskeisen elementin, tavoitteellisuuden kanssa. Elämässä eteenpäin pyrkiminen, kunnianhimo ja työlle eläminen ovat varsinkin akateemisesti koulutetun keskiluokan elementtejä.

Ikäryhmäkohtainen vaihtelu on pientä, mutta 35–49-vuotiaat keskiluokkaiset, eli 1970- tai 1980-luvulla syntyneet erottuvat hieman muista ikäryhmistä sisäisellä palollaan (ka. 6,44). Elämänvaiheessa erottuvat eniten lapsiperhetaloudessa asuvat keskiluokkaiset vanhemmat (ka. 6,47).

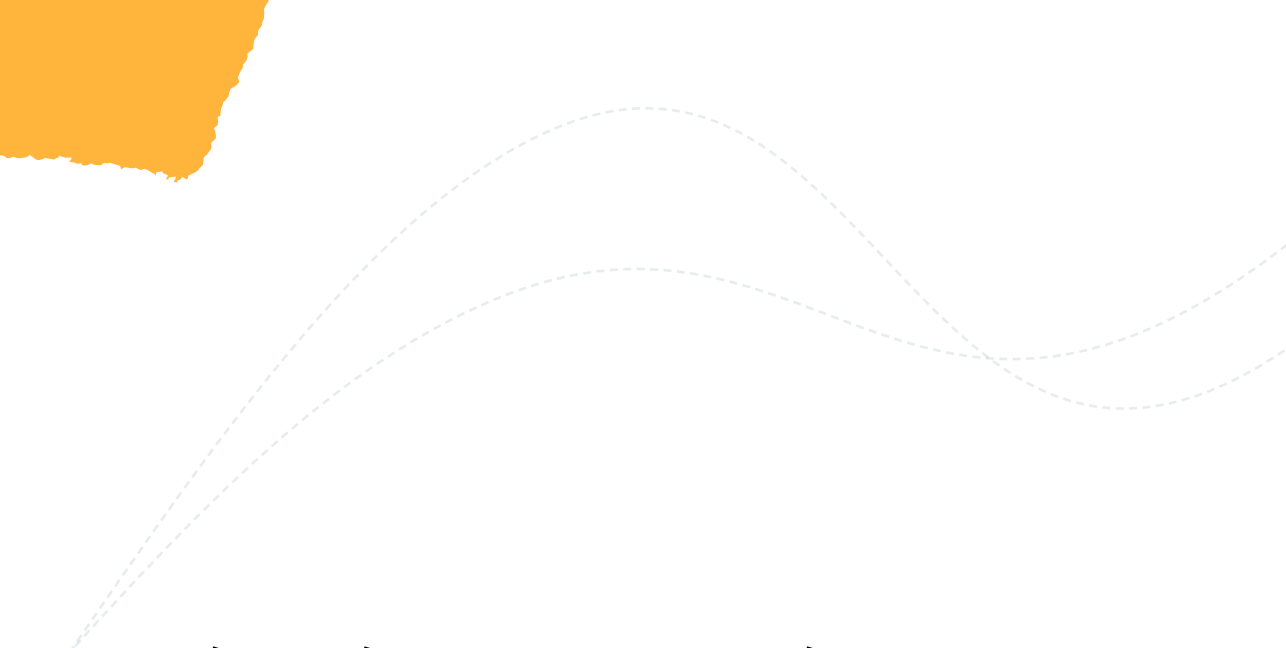
Kuvio 8. Ura- ja koulutuspolun sisäiseksi palon ulottuvuus väestöryhmittäin

Selite: Keskiarvomuuttuja laskettiin liitetaulukon 2 pohjalta, 3. faktorille voimakkaimmin latautuneista väittämistä, jotka saivat arvoja välillä 0–10. Yllä olevassa kuviossa vastaaja on sitä lähempänä arvoa 10, mitä useammin hän kokee olevansa erittäin ylpeä koulutuksellisesta statuksestaan ja kokee sen merkittäväksi osaksi omaa identiteettiä ja mitä useammin hän kokee työn olevan tärkeä osa elämän sisältöä ja tekisi työn kaltaisia asioita mielellään muutenkin, vaikka vapaa-ajalla.

Puoluekannan mukaan tarkasteltuna eniten sisäistä paloa kokevat keskiluokkaiset vasemmistoliiton (ka. 6,94) ja vihreiden (ka. 6,54) kannattajat. Vasemmistoliiton sisällä ero ei-keskiluokkaisiin kannattajiin (ka. 5,01) on suuri. Keskustan kannattajakunnassa luokkakohosta eroa ei sen sijaan juuri ole, ja ei-keskiluokkaisista juuri keskustan kannattajat tuntevat eniten sisäistä paloa (ka. 5,61).

Puoluekannan ja luokan mukaan ylivoimaisesti vähiten sisäistä paloa koulutus- ja urapolkuaan kohtaan tuntevat perussuomalaisen ei-keskiluokkaiset äänestäjät (ka. 3,92) eikä sisäinen palo ole myöskään keskiluokkaisten perussuomalaisen ominaispiirre (ka. 4,99).

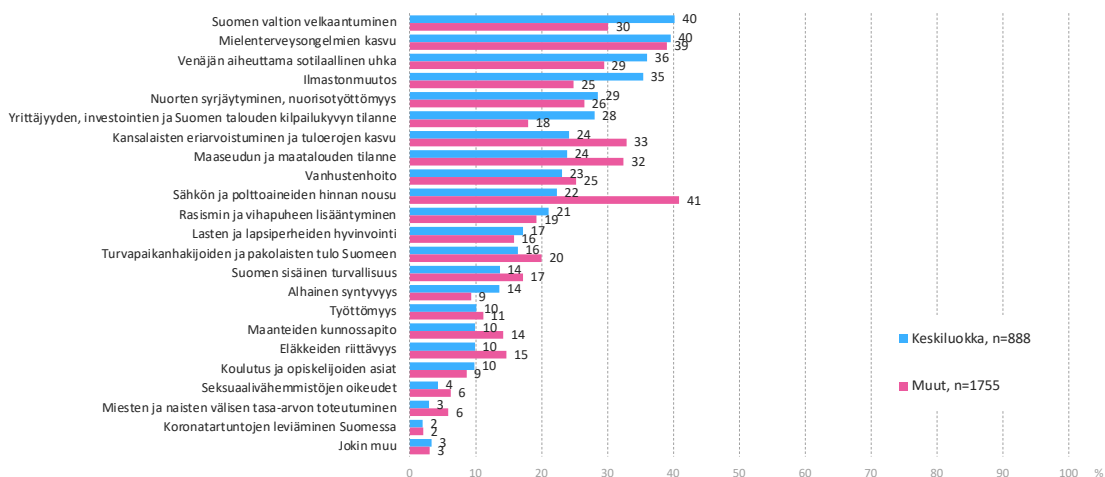
Mitkä asiat huolettavat yhteiskunnassa? Statuspohjaisessa keskiluokassa korostuu valtionvelka ja talouden kilpailukyky, muut huolestuneempia sähkön ja polttoaineiden hinnan noususta sekä eriarvoistumisesta

Suomalaisilta kysyttiin, mitkä asiat heitä huolestuttavat suomalaisessa yhteiskunnassa. He saivat nimetä yhdestä viiteen sellaista asiaa, joihin Suomen poliitikkojen ja muiden päättäjien pitäisi nyt aivan erityisesti vaikuttaa ja heille tarjottiin 22 asian lista. Kuviossa 9 näkyy vastausjakaumat luokka-aseman mukaan.

Vaikka huolijakauma on monilta osin samanlainen keskiluokkaisten ja muiden vastaajien välillä, niille muodostuu toisistaan poikkeavat profiilit. Statuspohjainen keskiluokka on korostetun huolestunut Suomen valtion velkaantumisesta (42 % nimeää sen huolekseen), muut eivät (29 %). Keski-
luokkaa kovertaa myös yrittäjyyden, investointien ja Suomen talouden kilpailukyvyyn tilanne (29 %) muita (18 %) enemmän. Lisäksi keskiluokassa korostuu huoli ilmastonmuutoksesta (34 %), Venäjän sotilaallisesta uhasta (36 %) ja alhaisesta syntyvytydestä (13 %).

Statuspohjaisen keskiluokan ulkopuolella huolenaiheena korostuu todella voimakkaasti sähkön ja polttoaineiden hinnan nousu (41 %) keskiluokkaan (23 %) verrattuna. Huolta aiheuttaa enemmän myös kansalaisten eriarvoistuminen ja tuloerojen kasvu (34 % vs. 24 %) sekä maaseudun ja maatalouden tilanne (32 % vs. 25 %). Hieman korostuvat myös Suomen sisäinen turvallisuus ja eläkkeiden riittävyys.

Kuvio 9. "Mitkä asiat huolestuttavat sinua suomalaisessa yhteiskunnassa? 1–5 sellaista asiaa, joihin Suomen poliitikkojen ja muiden päättäjien pitäisi nyt aivan erityisesti vaikuttaa" (%)

n=kaikki vastaajat

Tiivistäen keskiluokka on huolestunut talouden kantokyvystä yleisesti ja globaaleista asioista, kun taas muut ovat huolestuneita siitä, miten hintakriisi vaikuttaa omaan elämään ja kansalaisten välisen kuilujen kasvuun. Samanmielisyyttä keskiluokan ja muiden välillä on muun muassa siitä, että mielenterveysongelmien kasvu on iso huoli, kuten myös nuorten syrjäytyminen ja nuorisotyöttömyys.

Kun huolista tehtiin faktorianalyysi, joka osoittaa, mitkä huolista korreloivat vahvimmin toistensa kanssa ja niputtuvat ryhmäksi. Aineistosta nousee esiin neljä selkeää nippua: 1. harvaan asuttujen seutujen asiat 2. Suomen kansantalouden asiat 3. tasa-arvoasiat sekä 4. turvallisuus ja maahanmuutto.

Harvaan asuttujen seutujen asioihin kuuluvat sähkön ja polttoaineiden hinnan nousu, maaseudun ja maatalouden tilanne sekä maanteiden kunnossapito. Näistä muodostettiin yhdistetty muuttuja, jossa kriteerinä oli, että vastaaja nimesi vähintään kaksi edellä mainituista kolmesta asiasta huolekseen. Prosenttiosuuksia tarkastellaan tässä katsannossa.

Harvaan asuttujen seutujen asiat huolestuttavat etenkin ei-keskiluokkaisia miehiä (30 %) sekä ei-keskiluokkaisten keskustan (55 %) ja perussuomalaisten (49 %) kannattajia, ja ne painavat erityisen vähän keskiluokkaisia sinkkotalouksia (8 %).

Suomen kansantalouden asioihin kuuluvat Suomen valtion velkaantuminen ja yrittäjyyden, investointien ja Suomen talouden kilpailukyyn tilanne. Molemmat kansantaloudelliset asiat lukeutuivat erityisesti keskiluokkaisten miesten (25 %) huoliin, mutta harvoin keskiluokkaisten naisten (8 %) huoliin. Makrotaloudellista huolta kokevat erityisesti kokoomuksen (34 %) ja perussuomalaisten (33 %) keskiluokkaiset äänestäjät sekä myös kokoomuksen ei-keskiluokkaiset kannattajat (31 %).

Tasa-arvoasioihin lukeutuvat huoli rasismien ja vihapuheen lisääntymisestä, seksuaalivähemmistöjen oikeuksista sekä miesten ja naisten välisen tasa-arvon toteutumisesta. Näistä muodostettiin yhdistetty muuttuja, ja kriteerinä oli, että vastaaja nimesi vähintään kaksi edellä mainituista kolmesta asiasta huolekseen. Prosenttiosuuksia tarkastellaan tässä katsannossa.

Nämä huolet korostuvat erityisesti vihreiden (25 %) ja vasemmistoliiton (19 %) ei-keskiluokkaisissa kannattajakunnissa. Huolilla oli kaikupohjaa myös vihreiden (9 %) ja vasemmistoliiton (13 %) keskiluokkaisissa äänestäjissä. Eniten tasa-arvo huolettaa siis sellaisia vihreiden tai vasemmistoliiton kannattajia, jotka eivät itse ole parhaimmassa sosioekonomisessa asemassa.

Turvallisuus- ja maahanmuuttoasioihin lukeutuvat huoli Suomen sisäisestä turvallisuudesta ja huoli turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten tulosta Suomeen. Syy miksi väittämät korreloivat on se, että moni molemmat huolet ilmaiseva todennäköisesti ajattelee, että pakolaiset ja turvapaikanhakijat horjuttavat Suomen turvallisuutta.

Nämä huolet korostuvat keskiluokkaisissa perussuomalaisissa (22 %) ja keskiluokan ulkopuolisissa perussuomalaisissa (14 %). Sosioekonomiselta statukseltaan korkeammat perussuomalaisten kannattajat siis kokevat enemmän turvallisuuteen ja maahanmuuttoon kohdistuvaa huolta kuin muut perussuomalaiset. Lisäksi huoli korostuu niissä keskiluokkaisissa talouksissa, joista lapset ovat muuttaneet jo pois (10 %).

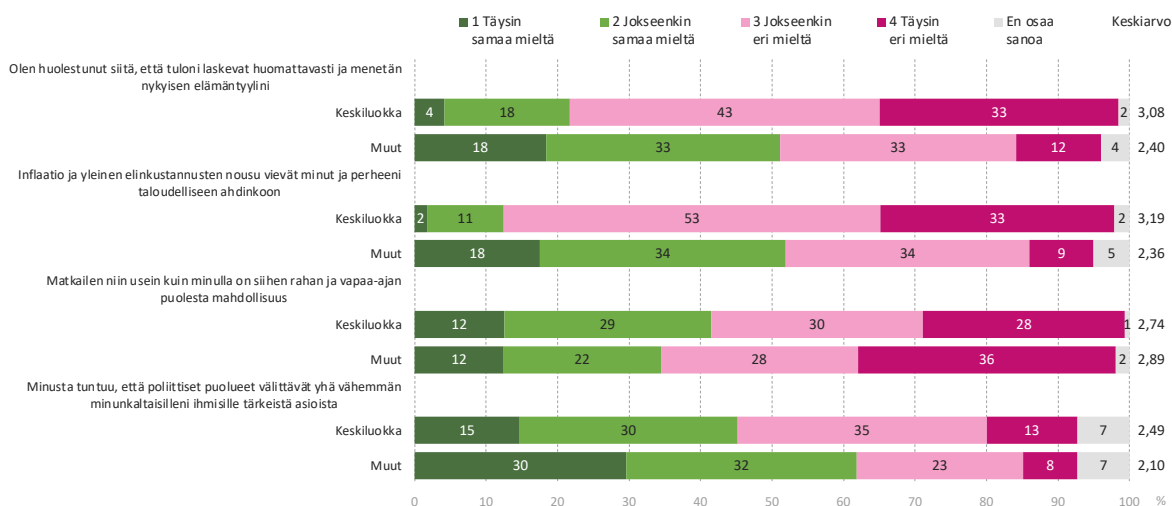
Vaara oman tulotason tippumisesta, omasta elämäntyylistä luopumisesta ja elinkustannusten noususta eivät liiemmästi paina statuspohjaisen keskiluokan mieltä

Vastaajilta kysyttiin, ovatko he huolestuneita oman/perheen tulotason huomattavasta laskemisesta ja sitä myöten nykyisen elämäntyylin menettämisestä sen seurauksena (kuvio 10). Statuspohjaisesta keskiluokasta vain 21 prosenttia on tästä asiasta huolestuneita, ja peräti 77 prosenttia ei koe huolta. Keskiluokan ulkopuolella jäävien arviot ovat synkkiä: peräti 51 prosenttia pelkää oman tulotasonsa tai kotitalouden tulotason laskua ja nykyisen elämäntyylin menettämistä ja 45 prosenttia ei.

Tämä kysely toteutettiin kesäkuun 2022 alussa, jolloin inflaatio oli alkanut nousta korkealle tasolle: sekä peruselintarvikkeiden, polttoaineen että sähkön hinnat olivat nousseet tasolle, jossa ne alkoivat vaikuttamaan jo merkittävässä määrin kotitalouksien välttämättömiin menoihin. Sittemmin erityisesti sähkön hinta on noussut.

Keskiluokasta alle 35-vuotiaat erottuvat suuremmalla huolestuneisuuden asteella: heistä 30 prosenttia kovertaa näkymä siitä, että tulot laskevat huomattavasti ja oma elämäntyyli katoaisi. Eriytyisen suurta huolestuneisuutta on keskiluokan ulkopuolisten perussuomalaisten keskuudessa: heistä 62 prosenttia kokee tulotason huomattavan laskun uhkana. Keskiluokkaisista vasemmistoliiton kannattajista huolta kokee sen sijaan vain 9 prosenttia.

Kuvio 10. Miten hyvin seuraavat väittämät kuvaavat omaa tilannettasi? Jos sinulla on puoliso ja/tai perhe, vastaa koko kotitalouden näkökulmasta (%)

Keskiluokka n=888, Muut n=1755

Keskiluokasta vain 12 prosenttia oli samaa mieltä väittämästä ”inflaatio ja yleinen elinkustannusten nousu vievät minut ja perheeni taloudelliseen ahdinkoon”. 86 prosenttia keskiluokasta ei pelännyt inflaatiota ja elinkustannusten nousua. Sen ulkopuolella olevien arviot ovat tässäkin asiassa synkkiä: peräti 52 prosenttia heistä on huolestunut siitä, että inflaatio vie heidät taloudellisesti ahdinkoon ja 43 prosenttia ei.

Kun tuloksia verrataan keskenään, voidaan huomata, että pelko tulotason laskemisesta ja sitä myöden elämäntyylin menettämisestä sekä pelko inflaatiosta ja elinkustannusten nousun vaikutuksista on lähes täsmälleen yhtä suurta keskiluokan ulkopuolelle jäävissä, mutta keskiluokkaa pelottaa inflaatio vähemmän kuin oman tulotason laskeminen.

Keskiluokasta alle 35-vuotiaista 19 prosenttia on huolestunut inflaation vaikutuksista, mutta huoli on pienempi kuin huoli oman tulotason ja elämäntyylin menettämisestä. Erityisen suurta huolestuneisuutta on jälleen keskiluokan ulkopuolisten perussuomalaisten keskuudessa: heistä jopa 74 prosenttia kokee inflaation ja elinkustannusten nousun vievän oman kotitalouden taloudelliseen ahdinkoon.

Yksi elämäntyylin ja rahankäytön mittareista on mahdollisuus tehdä lomamatkoja. Vastaajilta kysyttiin, matkailevatko he niin usein kuin heillä on siihen rahan ja vapaa-ajan puolesta mahdollisuus. Keskiluokasta 42 prosenttia ja muista 35 prosenttia kertoo tekevänsä näin eli matkailuun satsaaminen itsessään ei ole keskeinen erottelava tekijä ryhmien välillä. Yli 90 000 euroa vuodessa tienävissä kotitalouksissa asuvat ovat ainoa ryhmä, joka selkeästi erottuu matkustusmahdollisuuksillaan: heistä 58 prosenttia on väittämästä samaa mieltä. Heidän vastakohtansa ovat ei-keskiluokkaiset alle 10 000 euroa vuodessa tienävissä kotitalouksissa asuvat, joiden kohdalla vastaa-va prosenttiosuus on 18.

Vastaajilta kysyttiin vielä, kokevatko he poliittisten puolueiden välittävän yhä vähemmän heidän kaltaisilleen ihmisille tärkeistä asioista. Keskiluokasta tätä mieltä on 45 prosenttia ja keskiluokan ulkopuolelle jäävistä 62 prosenttia.

Sukupuolen ja luokan mukaan tarkasteltuna kaikkein useimmin poliittista katkeruutta tuntevat ei-keskiluokkaiset miehet (65 %) ja harvimminkin keskiluokkaiset naiset (37 %). SDP:n (23 %), vasemmistoliiton (12 %) ja vihreiden (23 %) keskiluokkaiset kannattajat kokevat harvoin puoluekentän olevan välinpitämätön heidän kaltaisiaan ihmisiä kohtaan. Sen sijaan perussuomalaisten ei-keskiluokkaisista kannattajista (87 %) ja keskiluokkaisista kannattajista (86 %) murškaava enemmistö ja kokoomuksenkin ei-keskiluokkaisista kannattajista kaksi kolmasosaa (62 %) ajattelee näin. On siis pääteltävissä, että kysymykseen on vastattu osin hallitus-oppositio-asetelmasta käsin heijastellen tunteja hallituspolitiikasta, vaikka kysymys koski ylipäätään poliittisia puolueita.

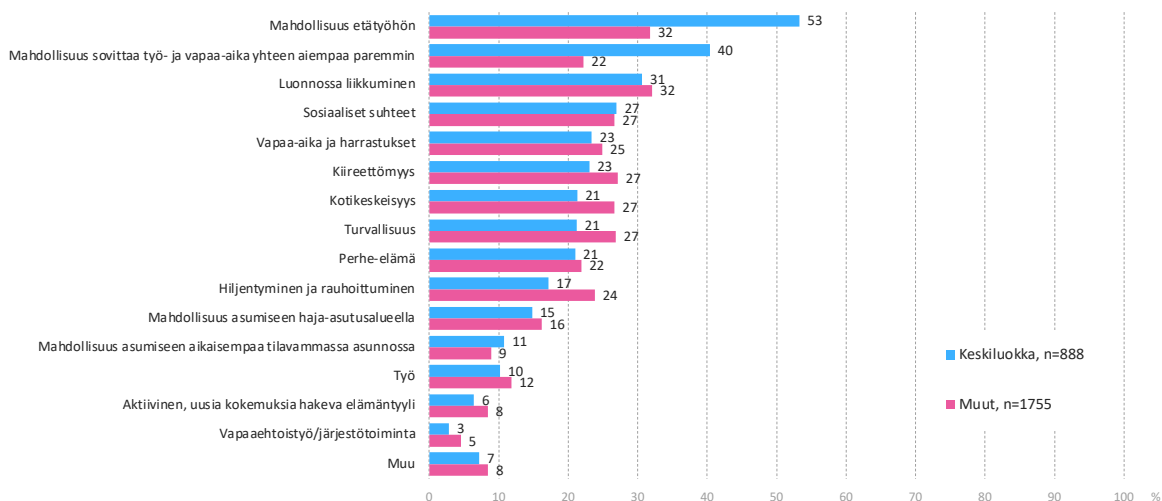

Statuspohjainen keskiluokka on alkanut arvostaa koronan myötä enemmän työelämän joustoja, muilla korostuvat turvallisuushakuisuus ja kiireettömyys

Koronapandemia on vaikuttanut elämänehtoihin ja olemisen tapaan. Kysyimme, onko koronapandemia vaikuttanut myös ihmisten arvostuksiisi. Ihmisiä pyydettiin valitsemaan 15 asian listasta ne asiat, joita he ovat alkaneet arvostaa aikaisempaa enemmän viimeisen parin vuoden aikana. Statuspohjaisen keskiluokan ja sen ulkopuolella olevien välille tulee jälleen painotuseroja (kuvio 11). Koska keskiluokassa korostuvat korkeasti koulutetut asiantuntija-ammateissa toimivat, heistä peräti 53 prosenttia on alkanut arvostaa enemmän mahdollisuutta etätyöhön, kun muiden keskuudessa osuus on 32 prosenttia. Kyselyn taustakysymys osoittaa, että keskiluokasta 24 prosenttia tekee töitä kokonaan tai lähes kokonaan etänä ja 45 prosenttia osittain etänä ja osittain paikan päällä. Keskiluokan ulkopuolella osuudet ovat 10 ja 19 prosenttia.

Etätyömahdollisuuteen liittyy myös toinen selkeästi erottava tekijä. Keskiluokasta jopa 40 prosenttia, mutta muista vain 22 prosenttia on alkanut arvostaa enemmän mahdollisuutta sovittaa työ ja vapaa-aika yhteen aiempaa paremmin. Tämä piirre on leimallista etenkin keskiluokkaisille ylemmille toimihenkilöille etätyömahdollisuuden tapaan. Ei-keskiluokkaisista vastaajista kaikkiaan 18 prosenttia on sellaisia, jotka ilmoittavat, että etätyö ei ole mahdollista heille työn luonteen tai työnantajan joustamattomuuden vuoksi, mutta he haluaisivat tehdä etätöitä. Työntekijäasemassa olevissa ja ei-keskiluokkaisissa perussuomalaisten kannattajissa tämä osuus on 25 prosenttia. Voidaankin arvioida, että etätyöstä on tullut eräänlainen privilegio, joka voi aiheuttaa jonkinasteista katkeruutta siitä vaille jäävistä.

Kuvio 11. "Onko koronapandemia vaikuttanut arvostuksiisi? Voit valita kaikki ne asiat, joita olet alkanut arvostaa aikaisempaa enemmän viimeisen parin vuoden aikana." (%)

n=kaikki vastaajat

Ei-keskiluokkaiset vastaajat ovat sen sijaan alkaneet arvostaa keskiluokkaa hieman enemmän kotikeskeisyyttä (27 %) ja turvallisuutta (27 %) sekä hiljentymistä ja rauhoittumista (24 %). Voidaan siis sanoa, että keskiluokan ulkopuolella kotiin käpertyminen ja eskapismi kiireisestä arjesta on ollut koronan isoin arvo. Nämä tekijät korostuvat naisissa hieman enemmän kuin miehissä keskiluokan ulkopuolella.

Jälkipolville halutaan jättää perinnöksi samankaltaisia asioita asemasta riippumatta

Varallisuuden kumuloituminen suurille ikäluokille, nuorempien sukupolvien uudet arvostukset esimerkiksi työelämässä, kiihtyvä ilmastonmuutos, rahastosijoittamisen suosion kasvu, taloudellinen epävarmuus, kulutusyhteiskunnan kysymykset ja työurien pirstaloituneisuus ovat keskeisiä esimerkkejä siitä, että maailma voi olla muuttumassa sen suhteen, mitä elämässä koetaan tavoittelemisen arvoiseksi ja minkälainen jälki tai perintö halutaan jättää.

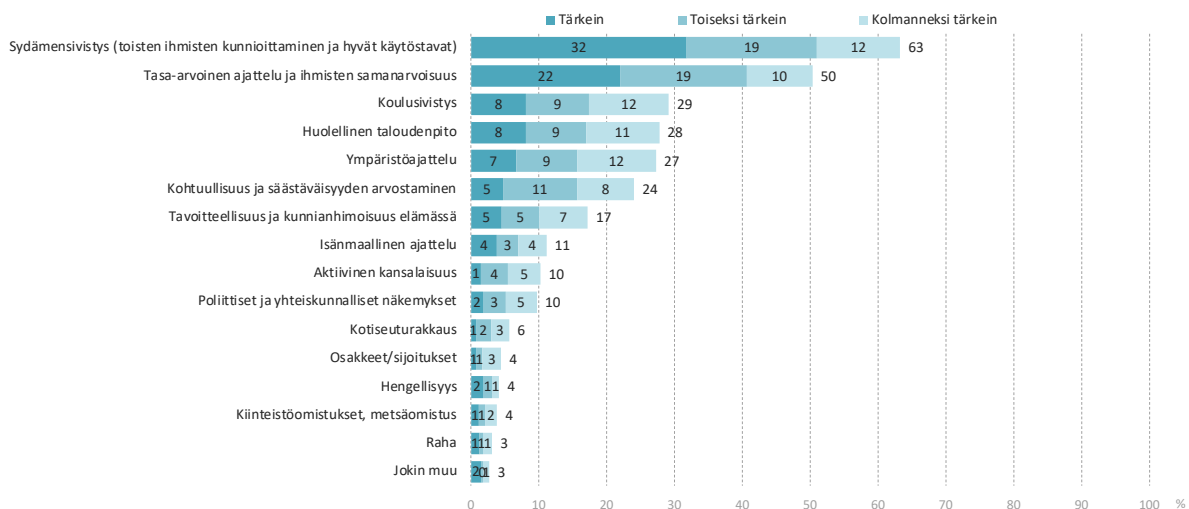
Vastaajilta kysyttiin, mitä he pitävät tärkeimpänä perintönään jälkipolville tulevaisuudessa. Kysymykseen saattoi vastata joko oman jälkikasvun näkökulmasta tai yleisesti uusien sukupolvien näkökulmasta. Vastaajia pyydettiin valitsemaan järjestyksessä kolme tärkeintä asiaa 15 luetellun asian listasta.

Kuviot 12 ja 13 osoittavat, että ylivoimaisesti tärkeimmäksi asiaksi nousi sydämensivistys eli toisten ihmisten kunnioittaminen ja hyvät käytöstavat. Sen nimesi tärkeimmäksi kolmasosa vastaajista ja kolmen kärkeen sen sijoitti lähes kaksi kolmasosaa vastaajista. Selkeä kakkonen oli tasa-arvoinen ajattelu ja ihmisten samanarvoisuus, jonka laitto ykkössijalle noin viidesosa vastaajista ja kolmen kärkeen puolet. Keskiluokan ja muiden välillä ei ole eroa näissä kategorioissa: jakaumat ovat lähes identtiset.

Koulusivistys korostuu enemmän keskiluokkaan kuuluvien keskuudessa: sen sijoittaa kärkikolmikkoon 29 prosenttia keskiluokkaisista vastaajista, kun taas muiden keskuudessa osuus on 19 prosenttia. Tulos heijastelee sitä, että keskiluokka on pidemmälle kouluttautunutta, joten he todennäköisesti ajattelevat, että koulutus ja koulusivistys ovat tärkeitä asioita siirrettäväksi omille lapsille tai yleisesti uusille sukupolville. Tavoitteellisuus ja kunnianhimoisuus elämässä sekä huolellinen taloudenpito korostuu aavistuksen keskimääräistä enemmän keskiluokassa.

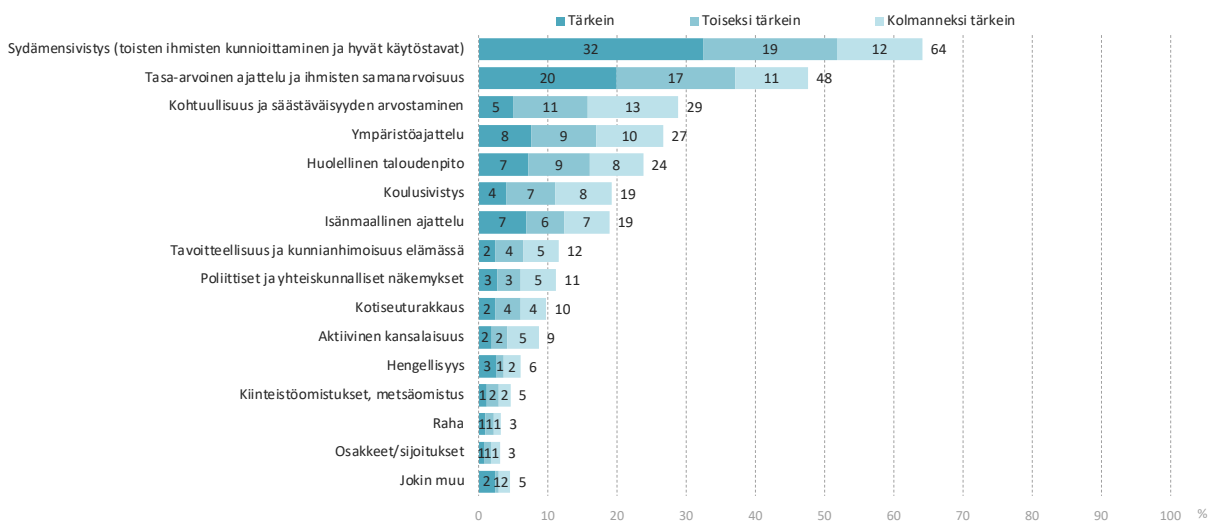
Kohtuullisuus ja säästäväisyyden arvostaminen puolestaan korostuvat hieman enemmän keskiluokan ulkopuolella, jossa se nousee kokonaisrankingin kolmossijalle. Myös kotiseuturakkaus ja varsinkin isänmaallisuus korostuvat keskiluokan ulkopuolella. Isänmaallisen ajattelun sijoittaa tärkeimpien asioiden joukkoon 19 prosenttia keskiluokan ulkopuolella olevista ja 11 prosenttia keskiluokasta. Raha sekä osakkeet ja sijoitukset sijoittaa kärkikolmikkoon alle viisi prosenttia vastaajista sekä keskiluokkaisista että muista vastaajista. Myöskään kiinteistö- ja metsäomistukset ja hengellisyys eivät yllä paljoa korkeammalle. Aktiivinen kansalaisuus sekä poliittiset ja yhteiskunnalliset näkemykset saavat maininnan joka kymmenennen vastaajan papereissa.

Kuvio 12. "Mitä pidät tärkeimpänä perintönäsi jälkipolville tulevaisuudessa? Voit vastata joko oman jälkikasvusi näkökulmasta tai yleisesti uusien sukupolvien näkökulmasta." Statuspohjaisen keskiluokan vastaukset (%)

Keskiluokka, n=888

Kuvio 13. "Mitä pidät tärkeimpänä perintönäsi jälkipolville tulevaisuudessa? Voit vastata joko oman jälkikasvusi näkökulmasta tai yleisesti uusien sukupolvien näkökulmasta." Muun väestön vastaukset (%)

Muut, n=1755

Päätelmät: ahdinko ja protestimieliä eivät yllä taloudellisesti huolettomaan keskiluokkaan

Tämä tutkimus on piirtänyt kuvaa Suomen työikäisen väestön mielenmaisemasta, arvostuksista, arjesta ja huolenaiheista sosioekonomisen aseman mukaan. Tutkimuksessa tehtiin vertailua statuspohjaisen keskiluokan ja muiden suomalaisten välillä.

Ne korkeasti koulutetut johtajat, yrittäjät ja toimihenkilöammateissa toimivat, jotka tulevat taloudellisesti erinomaisesti tai melko mukavasti toimeen eroavat osin jopa dramaattisesti muusta työikäisestä väestöstä. Tutkimuksessa työikäinen väestö rajattiin 25–65-vuotiaisiin, koska 25 ikävuoteen mennessä myös korkeasti koulutetuista suuri osa on siirtynyt opiskelemasta työelämään. Kyselyyn vastattiin alkukesästä 2022, jolloin Venäjän hyökkäyssota oli kestänyt jo neljä kuukautta, ja sähkön, polttoaineiden ja ruoan hinnat olivat kovassa nousussa. Tämän raportin julkaisemishetkellä syksyllä 2022, maailmantilanteen ja taloudellisen tilanteen näkymät ovat monilta osin heikentyneet entisestään.

Jo perusmielenmaisema on erilainen statuspohjaisella keskiluokalla suhteessa muihin. Kun ihmiset saivat maalailla vastauksiaan vapaasti omiin, sanoin, keskiluokalle mielenrauhaa toisi suhteellisesti enemmän globaalien asioiden korjaantuminen, kun taas muilla huolenaiheet pyörivät enemmän arjessa ja omassa taloudellisessa tilanteessa. Jos ihmisille ilmestyisi jostain ylimääräistä rahaa käytettäväksi, keskiluokka käyttäisi rahaa keskimääräistä todennäköisemmin osakkeisiin, kun muut maksaisivat pois velkoja ja laskuja tai pitäisivät rahat tilillään pahempien aikojen varalta. Kun vastaajat valitsivat pitkästä listasta, mitkä asiat huolettavat eniten yhteiskunnassa, statuspohjainen keskiluokka korosti valtionvelkaa ja talouden kilpailukykyä. Muut taas olivat huolestuneempia sähkön ja polttoaineiden hinnan noususta sekä eriarvoistumisesta.

Ylipäätään koulutettuun keskiluokkaan kuuluvien mieltä eivät paina suuresti henkilökohtaiset taloudelliset asiat. Vain joka viides heistä pelkää edes jonkin verran oman tulotasonsa tai kotitalouden tulotason laskua ja nykyisen elämäntyylin menettämistä, ja vain hieman yli kymmenen prosenttia heistä on samaa mieltä siitä, että inflaatio ja yleinen elinkustannusten nousu vie henkilökohtaiseen taloudelliseen ahdinkoon. Lisäksi he luottavat myös muita enemmän Suomen suuntaan, suhtautuvat optimistisemmin tulevaan ja heillä on ylipäätään varaa ja mahdollisuus ajatella yhteiskunnallisia kysymyksiä omien arkisten kysymystensä sijaan.

Erot ulottuvat myös suhtautumiseen eriarvoisuutta ja kilpailuyhteiskuntaa kohtaan: statuspohjaiseen keskiluokkaan kuuluvat suhtautuvat muita kriittisemmin sosiaaliturvaan ja kokevat muita useammin positiivisesti koulutus- ja työpaikoista käytävään kisan.

Korona-aika on vaikuttanut lisäksi arvostusten eriytymiseen: keskiluokka on alkanut arvostaa koronan myötä enemmän työelämän joustoja, muilla korostuvat turvallisuushakuisuus ja kiireettömyys. Suuri osa keskiluokasta ilmoittaa myös tekevänsä töikseen asioita, joita he muutenkin tekisivät ja heillä on entistä suurempi vapaus tehdä töitä olinpaikasta riippumatta. Ryhmän ulkopuolelle jäävissä on paljon niitä, joille työelämän joustot, jotka vaikuttavat muuhunkin ajankäyttöön, eivät ole mahdollisia. Heille sen sijaan korona-aika on merkinnyt tietynlaista käpertyneisyyttä, koti- ja perhekeskeisyyttä ja hyvän olon etsimistä kiireettömyydestä.

Monet edellä mainituista eroista ovat johdettavissa luontevasti tulo-, koulutus- ja statusasosta juontuviin eroihin arjessa ja ajattelutavoissa. Ne kertovat silti ilmiöstä, johon on syytä pureutua. Helsingin yliopiston Kansalaisuuden kuulut ja kuplat -tutkimushanke on nostanut esiin monia eriarvoisuuteen linkittyviä eroavaisuuksia kansalaisten välillä. Sosioekonominen asema määrittelee jopa hämmentävän räikeästi äänestysosallistumista, koettua kansalaispätevyyttä (kuten kokemusta politiikasta perillä olemisesta), poliittisia tunteita ja kansalaisten yhteiskunnallista aktiivisuutta.^{xxiii}

Tämä tutkimus on osaltaan syventänyt ja monipuolistanut kuvaa siitä, että eri asemassa olevien suomalaisten kokemusmaailma ja mieltä painavat asiat ovat hyvin erilaisia, vaikka vertailtavina eivät ole ääripäät, kuten kovatuloiset johtajat ja pitkäaikaistyöttömät. On muistettava, että tässä tutkimuksessa käytetty määritelmä luokitteli jopa noin joka kolmannen työikäisen vastaajan statuspohjaiseen keskiluokkaan. Kyse on siis tässäkin kategoriassa taustaltaan myös varsin tavallisista suomalaisista, kuten vaikkapa melko mukavasti toimeen tulevista opistotason koulutuksen käyneistä yrittäjistä tai melko mukavasti toimeen tulevista AMK:n käyneistä toimihenkilöistä. Todella suurituloisia ja erityisen etuoikeutettuja on vain harva vastaajista, mikä korostaa kuilujen merkitystä, ja lisää niiden huolestuttavuutta.

Tulokset antavat aihetta pohtia, voidaanko tarkasteltua statuspohjaista keskiluokkaa nimittää huolettomaksi keskiluokaksi niiltä osin, kun kyse on henkilökohtaisesti taloudelliseen pärjäämiseen vaikuttavista asioista. Tyystin huolista vapaa tarkastelu ryhmä ei ole, sillä sitä painaa globaalit, ison mittaluokan asiat. Toisaalta juuri näitä asioita voi lähestyä etäältä pohdiskellen ja yhteisiä toimenpiteitä vaatiessa toisin kuin huolta siitä, miten rahat riittävät ja onko luottoa siihen, että suomalainen yhteiskunta on menossa omalta kannalta oikeaan suuntaan uudistuksissaan.

Perushyödykkeiden, kuten sähkön ja ruoan, sekä monelle liikkumiseen välttämättömän polttoaineen, rankka kallistuminen sekä korkojen nousu voi johtaa tilanteeseen, jossa tässä tutkimuksessa raportoidut luvut ovat vasta alkusoittoa huolenaiheiden osalta. Yhteiskunnan ja poliittisen järjestelmän kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että polttavia mieltä painavia yhteiskunnallisia asioita ja kuiluja ratkotaan mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Ahdinko ja protestimieliala olivat jo kesän 2022 alussa kouriintuntuvia niiden keskuudessa, jotka eivät kuulu statuspohjaiseen keskiluokkaan.

Näin tutkimus tehtiin:

Taloustutkimus haastatteli 2694:ää henkilöä 7.6.-14.6.2022. Haastattelut tehtiin internetpaneelissa, ja ositettu satunnaisotos edustaa Suomen työikäistä väestöä (20–65-vuotiaat). Virhemarginaali on noin 1,5 prosenttiyksikköä suuntaansa. Tulokset painotettiin väestötilastoja vastaaviksi. Painokertoimet on muodostettu seuraavien muuttujien avulla: NUTS 2 -aluejako (Etelä-, Itä-, Länsi- ja Pohjois-Suomi), sukupuoli sekä ikäryhmät.

Taloustutkimuksen internetpaneelin laatuseloste

Internet-paneelimme on värvätty monikanavaisesti sekä offline- että online-ympäristöissä. Mahdollisimman korkean vastausten laadun ja edustavuuden varmistamiseksi kaikki offline-jäsenet on rekrytoitu Suomen väestöä (pl. Ahvenanmaa) edusta-vien puhelin- tai ovelta ovelle -tutkimusten yhteydessä tai muilla satunnaistetuilla puhelin- ja kirjekampanjoilla. Online-värvättyt jäsenet on puolestaan rekrytoitu mahdollisimman useita ja erilaisia sähköisiä kanavia käyttäen (mm. sähköpostisuorat, ilmoitukset verkkomedioissa sekä Facebook-mainonta).

Tutkimusotokset muodostetaan ohjelmallisesti satunnaispoimintana tutkimukseen toivotun väestö- sekä paneelikohderyhmän perusteella. Otanta voidaan siis suorittaa tilaajan toiveesta myös pelkästään offline- tai online-värvätyn paneeliosan sisällä. Paneeliamme hallinnoidaan aktiivisesti; seuraamme mm. vastausten laatua, paneelin käyttäystä, panelistien osallistumisaktiivisuutta ja erilaisia rekrytointiprosessimittareita. Passiiviset panelistit ja vastauskäyttäjymisen perusteella trolleiksi luokiteltavat "liian nopeasti" vastaavat poistetaan paneelistä.

Paneeliamme käytetään ainoastaan markkinatutkimustarkoituksiin. Kaikki informaatio, mukaan lukien tutkimusvastaukset, ovat ehdottoman luottamuksellisia eikä vastaajien nimiä tai muita yhteystietoja yhdistetä tutkimusvastauksiin ilman vastaajakohtaista kirjallista lupaa.

Liitetaulukko 1: vastaajien sosiodemografinen tausta statuspohjaisessa keskiluokassa ja muussa väestössä (%)

	Statuspohjainen keskiluokka	Muu työikäinen väestö
Sukupuoli		
mies	54	49
nainen	46	51
Ikäryhmä		
25-34	24	31
35-49	34	34
50-64	42	34
Ammattiryhmä		
yrittäjä	7	8
johtava asema	10	5
muu ylempi toimihenkilö, asiantuntija	52	13
toimihenkilö	27	12
työntekijä	0	30
maanviljelijä	1	1
opiskelija, koululainen	0	11
eläkeläinen	0	9
kotiäiti/-isä	2	3
työtön	2	8
Koulutustaso		
perus-/kansakoulu	0	4
ammatti-, tekninen-/kauppakoulu	0	22
ylioppilas/lukio	0	14
opisto	13	19
ammattikorkeakoulu	22	20
yliopisto/korkeakoulu	65	22
Kotitalouden taloustilanne		
joutuu tinkimään lähes kaikesta	0	5
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista	0	18
pärjää, kun teen ostokset harkiten	0	46
tulee melko mukavasti toimeen	69	19
tulee erinomaisesti toimeen	31	11

Liitetaulukko 2: Eksploraatiivinen faktorianalyysi yhteiskunnallisista asiakysymyksistä

Väittämän ääripää (arvo 10)	Pääkomponentti			
	1	2	3	4
Suhtaudun luottavaisesti Suomen talouden tilaan ja tulevaisuuteen	0,85			
Suomi on menossa aivan oikeaan suuntaan, nykykehitys on kaikin puolin toivottavaa ja kannatettavaa	0,84			
Koen, että maksetuille verorahoille saadaan erittäin hyvää vastinetta	0,75			
Kasvava maahanmuutto ei ole mielestäni uhka Suomen sisäiselle turvallisuudelle	0,64			
Suhtaudun luottavaisesti omaan/perheeni taloudelliseen tilaan	0,57			
Minulle tärkeitä asioita ovat ensisijaisesti globaalit ja yhteiskunnalliset kysymykset	0,52			
Olen valmis suuriin muutoksiin elämäntavoissani ja elintasossani hyvien yhteisten päämäärien hyväksi	0,47			
Suomessa sosiaali- ja työttömyysturva on liian alhaisella tasolla, enkä koe sen passivoivan ihmisiä		0,80		
Kova kilpailu koulutus- ja työpaikoista on hyväksi yhteiskunnalle ja yksilöille		-0,72		
Sosiaali- ja työttömyysturvaa pitäisi uudistaa kaikille yhteisen ja vastikkeettoman perustulon suuntaan		0,71		
Suomen suurin ongelma on se, ettei yhteiskunnassa ole tarpeeksi vaurautta jaettavaksi		-0,70		
Työ on minulle tärkeä osa elämän sisältöä – tekisin työni kaltaisia asioita mielelläni muutenkin, vaikka vapaa-ajalla			0,80	
Olen erittäin ylpeä koulutuksellisesta statuksestani ja se on merkittävä osa identiteettinäni			0,65	
Haluaisin asua mahdollisimman väljästi, ja asunto saa sijaita kaukana kaupungin keskustasta				0,77
Olen innoissani siitä, että monipaikkainen asuminen voi luoda elinvoimaa ja elämisen edellytyksiä eri puolille Suomea				0,74

SELITE: Muuttujat ja niiden lataukset faktoreille on esitetty taulukon riveillä. Faktorianalyysin pohjalta muodostettiin keskiarvomuuttujat niistä muuttujista, jotka latautuivat voimakkaimmin faktoreille 1, 2 ja 3. Osa toisen faktorin väittämistä käännettiin uudelleen koodaamalla analyysiin, jotta arvot osoittavat samaan suuntaan. Keskiarvomuuttujien reliabiliteetti tarkastettiin testaamalla keskiarvomuuttujan muuttujien muodostama Cronbachin alfa, joka lasketaan muuttujien välisten keskimääräisten korrelaatioiden ja väittämien lukumäärän perusteella. Tämän perusteella neljännen faktorin osalta jätettiin keskiarvomuuttuja muodostamatta.

Lähteet

Arter, David (2012), "Analysing 'Successor Parties': The Case of the True Finns". *West European Politics*, 35:4, 803–825.

Borg, Sami (2012), "Tärkeimmät asiakysymykset ja vakavimmat ongelmat", teoksessa Borg, Sami (toim.), *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 240–254.

Bourdieu, Pierre (1984). *Distinction A Social Critique of the Judgment of Taste*. Cambridge, MA, Harvard University Press.

Dalton, Russell J. (2008), *Citizen Politics: public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. 5. painos. New York: Chatham House.

Dogan, Mattei (2001), "Class, religion, party; triple decline of electoral cleavages in Western Europe", teoksessa Karvonen, Lauri & Kuhnle, Stein (toim.), *Party Systems and Voter Alignments Revisited*. New York: Routledge, 93–114.

Erikson, Robert. & Goldthorpe, John H. (1992), *The Constant Flux. A Study of Class Mobility in Industrial Societies*. Oxford: Clarendon Press.

Evans, Geoffrey (toim.) (1999), *The End of Class Politics? Class Voting in Comparative Context*. New York: Oxford University Press.

Evans, Geoffrey & De Graaf, Nan D. (2013), *Political Choice Matters: Explaining the strength of class and religious cleavages in cross-national perspective*. Oxford: Oxford University Press.

Gallagher, Michael, Laver, Michael & Mair, Peter (2011), *Representative government in modern Europe*. Boston: McGraw-Hill. 5. painos.

Grönlund, Kimmo (Åbo Akademi) & Borg, Sami (Tampereen yliopisto): Eduskuntavaalitutkimus 2019 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 2.0 (2021-09-15). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3467>

Grönlund, Kimmo (Åbo Akademi) & Kestilä-Kekkonen, Elina (Tampereen yliopisto): Eduskuntavaalitutkimus 2015 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 4.0 (2021-09-14). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3067>

Helsingin Sanomat (2020), Joka toinen suomalainen uskoo saavuttavansa vanhempiansa elintason. Julkiastu 5.1.2020, <https://www.hs.fi/talous/art-2000006363438.html>.

Hooghe, Lisbet & Marks, Gary (2009), "A postfunctionalist theory of European integration: from permissive consensus to constraining dissensus". *British Journal of Political Science*, 39:1, 1–23

Hout, M. (2008), 'How Class Works: Objective and Subjective Aspects of Class since the 1970s', teoksessa Lareau, Annette & Dalton Conley (toim.), *Social Class: How Does It Work?* New York: Russell Sage Foundation, 25–64.

International Labour Organization ILO (2013), ISCO-08 Structure and preliminary correspondence with ISCO-88. <<http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco08/index.htm>>.

Junnilainen, Lotta (2022), "Kunnolliset: konttorien keskiluokka", teoksessa Anu Kantola ym. (toim.) *Kahdeksan kuplan Suomi*. Helsinki: Gaudeamus, 61–90.

Kantola, Anu (2022), "Hyvätuloiset: globaali talouden etujoukko", teoksessa Anu Kantola ym. *Kahdeksan kuplan Suomi*. Helsinki: Gaudeamus, 29–60.

Kantola, Anu & Kuusela, Hanna (2019), *Huipputuloiset – Suomen rikkain promille*. Tampere: Vastapaino.

Kantola, Anu, Wass, Hanna, Lahtinen, Hannu, Peltoniemi, Johanna & Heikkilä, T (2019), *Vaalinavigaattori: Katso mistä löytyy eniten käyttämättömiä ääniä. Kansalaisuuden kuulut ja kuplat -tutkimushanke BIBU*, Helsingin yliopisto, Helsinki.

Kantola, Anu ym. (2022), *Kahdeksan kuplan Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.

Karvonen, Lauri & Paloheimo, Heikki (2005), "Demokratian näkymiä Suomessa", teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.), *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo: WSOY, 290–304.

Kriesi, Hanspeter, Grande, Edgar, Lachat, Romain, Dolezal, Martin, Bornschier, Simon, & Frey, Timotheos (2008), *West European Politics in the Age of Globalization*. Cambridge: Cambridge University Press

Manza, J. & Brooks, G. (1999), *Social Cleavages and Political Change*. New York: Oxford University Press.

Nieuwebeerta, Paul (1995), *The Democratic Class Struggle in Twenty Countries 1945–1990*. Amsterdam: Thesis Publisher.

Oesch, Daniel (2006), *Redrawing The Class Map: Stratification And Institutions In Britain, Germany, Sweden And Switzerland*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Oskarson, Maria (1994), *Klassröstning i Sverige: rationalitet, lojalitet eller bara slentrian*. Stockholm: Nerenius & Santérus.

Oskarson, Maria (2007), *Att koda klass. Valundersökningarnas klassschema jämfört med European Socio-economic Classification (ESeC)*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

Oskarson, M. (2016), 'The Never-Ending Story of Class Voting in Sweden'. In J. Pierre (ed.), *The Oxford Handbook of Swedish Politics*. Oxford: Oxford University Press, 246–259.

Purhonen, Semi, Gronow, Jukka, Heikkilä, Riie, Kahma, Nina, Rahkonen, Keijo ja Arho Toikka (2014), *Sosiaalinen maku, Kulttuurinen pääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Helsinki: Gaudeamus.

Rose David & Harrison, Eric (2007), "The European Socio-economic classification: a new class schema for comparative European research". *European societies*, 9:3, 459–490.

Rose, David & Harrison, Eric (toim.) (2010), *Social Class in Europe. An introduction to the European Socio-economic Classification*. New York: Routledge.

Siltala, Juha (2017), *Keskiluokan nousu, lasku ja pelot*. Helsinki: Otava.

Tiihonen, Aino (2021), *The Mechanisms of Class-Party Ties among the Finnish Working-Class Voters in the 21st Century*. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Trigilia, Carlo (2011), "Class, social", teoksessa Badie, Bertrand, Berg-Schlosser, Dirk & Morlino, Leonardo (toim.), *International Encyclopedia of Political Science*.

Westinen, Jussi (2015), *Cleavages in Contemporary Finland. A Study on Party-Voter Ties*. Väitöskirja. Åbo: Åbo Akademi University Press.

Westinen, Jussi, Pitkänen, Ville & Kestilä-Kekkonen, Elina (2020), "Perussuomalaisten äänestäjäkunnan muutos 2011–2019", teoksessa Borg, Sami, Kestilä-Kekkonen, Elina & Wass, Hanna (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos*. Eduskuntavaalitutkimus 2019. Helsinki: oikeusministeriö, 308–332.

Yle (2021), *Jakolinjat syvenevät keskiluokan sisällä – "Ei ihme, että alamme murtua"*. Julkaistu 16.6.2021. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2021/06/16/jakolinjat-syvenevat-keskiluokan-sisalla-ei-ihme-etta-alamme-murtua>

ⁱ Siltala 2017

ⁱⁱ ks. Siltala 2017

ⁱⁱⁱ Dalton 2008; Trigilia 2011; Tiihonen 2021; ks. myös Yle 2021

^{iv} Kantola & Kuusela 2019

^v ks. esim. Erikson & Goldthorpe 1992; Oesch 2006; Oskarson 2007; Rose ja Harrison 2007, 2010

^{vi} ks. esim. Oskarson 1994, 2016; Hout 2008

^{vii} ks. Tiihonen 2021

^{viii} Bourdieu 1984, Purhonen ym. 2014, Junnilainen 2022

^{ix} ks. esim. Dogan 2001; Gallagher 2011

^x ks. esim. Grönlund ja Kestilä-Kekkonen 2015; Grönlund ja Borg 2019

^{xi} Karvonen ja Paloheimo 2005, Grönlund ja Kestilä-Kekkonen 2015; Grönlund ja Borg 2019

^{xii} Grönlund ja Borg 2019

^{xiii} ks. Junnilainen 2022

^{xiv} Erikson & Goldthorpe 1992; Oesch 2006; Oskarson 2007; Rose ja Harrison 2007, 2010; ILO 2013

^{xv} Oskarson 1994; Nieuwebeerta 1995; Evans & de Graaf 2013

^{xvi} Erikson & Goldthorpe 1992; Nieuwebeerta 1995; Evans (toim.) 1999; Evans & de Graaf 2013

^{xvii} Grönlund & Borg 2019

^{xviii} Kriesi ym. 2008; Hooghe ja Marks 2009

^{xix} ks. esim. Borg 2012

^{xx} Arter 2012

^{xxi} vrt. Westinen 2015; Westinen ym. 2020

^{xxii} Kantola 2022, Junnilainen 2022

^{xxiii} ks. Kantola ym. 2019; Kantola ym. 2022

Ajatuspaja
Alkio

MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO